

«Норуот  
күүһэ —  
көмүөл  
күүһэ!»

# ЭНГСИЭЛИИ

2012 сыл  
Ыам ыйын  
5 күнэ  
Субуота № 59-60  
(10652)

1935 сыл алтынны 5  
күнгүр төрүттэммитэ

Нам улуунун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга  
«Сыл бастын хаһыата»

## Саас, үлэ бырааһынньыгар

Үөрүү, үлэ, эйэ, саас күнүн уруйдуу Наммыт сэлээннэтин олохтоохторо кыратыттан кырдыаһыгар диэри маанытык таннан-симэнэн уулуссаларга, болуосаттарга табыстылар. Быйылгы майбыт Сахабыт сиригэр



руоттарын сомоҕолоһууларыгар аһаммыт. Уопсайа 22 колонна (улуус киинин үлэ коллективтара) парааттаан хаамтылар. Кинилэр ситиһиилэрин, үлэлэрин хайысхатын барытын диктор доругучу билиһиннэрдэ. Сыллага параадка кыттыбыт тэрлэтээр ортолоругар бастыгнар бэлиэ-

## СОМОҔОЛОҔУУ КҮНЭ

тэнээчилэр. Ол курдук, үөрэх эйгэтин тэрлэтээр 1 миэстэни 1 №-дээх оскуола ылан ыла. Кинилэр кылааһынан буолбакка, оскуоланан биер теманы сыаллаах-соруктаах талбыттар.

отделение саха сиригэр олохтор омуктар тагастарын-саптарын кэтэн кэлбиттэр. Параакка таксилар, чуолаан „Барыстар“ быйыл иккис сылларын олус тэрээһиннээхтик кыттаннар дьон интэриэһин тартылар. Парааты улууспут саамай кырачааннара, инники кэскиллэрбит детсад оҕолоро арыаллар. Кинилэр ортолоругар эмиэ туспа бастын колонналары бэлиэтииллэрэ буоллар дьон баа санаалаахпыт.

Бу күн быраатты Кириллиннэр бириестэригэр оскуола оҕолоругар сүүрүү ытылына. Маны сэргэ, „Байаан алыттах дорҕоонунан“ бырааһынньыкка аһаммыт тыыннаах кэнсиэр. Кизээ 5-8 чааска диэри оскуола оҕолоругар „Майская дискотека“, итинэн улахан дьонго „Ласковый май“ былааннамытын курдук ытылынылар.

Ханнык да үлэ дьону кылааһына тириэртэ суох, ханнык да үлэ үтүө өрүтэ хаһан эмэ күөрэйэр. Үлэ, Үөрүү, Таптал, Саас бырааһынньыга бэйэтин аһын курдук барыбыт өйүгүр-саанаатыгар өрө көтөүлүүнү, үгүнү интэриэһтээх. Дьон олоһор инникигэ үтүө, кэрэ күннэр үүнэллэригэр, баа санаа туоларыгар эрэли саҕахтаах.

М. ПЕТРОВА

Киэргэтиитин, тэрээһинин кыайа-хото туттубуттара, эрдэтэн бөлөмнөммиттэрэ хараха бырабыллар. Россия былаабын үс өңө чабылхайдык көстөр. Онтон үлэ коллективтарын ортолоругар доруобуйа харыстабыла чорбойдо. Быйылгы сыл Саха сиригэр норуоттар сомоҕолоһууларын сылыгар анаан, онон хас биридди

## Муус устар 27 күнэ — Республика күнэ

Саха АССР төрүттэммитэ 90 сылынан сибээстэн Республика күнэ муус устар 27 күнүгэр М.К. Аммосов төрөөбүт сиригэр Хатырыкка кини аатын сүгэр государственность историятын музейыгар бэлиэтэннэ. Сыл аайы республика салалтата, общественноһа бу күн музейга кэлэн Республика күнүгэр кыттылыра үтүө үгэскэ кубулуйда, саха норуотун государственности олохтообут дьоммутугар ыгыктабыл, кинилэр ааттарын үйэтиити бэлиэтинэн буолар. Быйылгы үбүлүйдээх тэрээһингэ Саха республикатын Президентэ Е.А. Борисов, Ил Түмэн Государственной Муннах председателэ В.Н. Басыгысов, правительство председателэ Г.И. Данчикова, РФ Федеральная Муннахын Государственной Дума депутаты М.Е. Николаев, М.К. Аммосов кыһа Лена Максимовна, правительство чилиэннэрэ, улуус общественноһа кытыннылар. Эбиэт иннинэ делегация бөлөхтөрүнэн арахан Нам с. тулайыах оҕолорго тутуллубут 4 квартиралаах дьиэ, Үөдэйгэ А.Б. Бережнева «Бережнева» бааһынай хаһаайсыбатын сүөһү иитэр комплексин арыыһыга, Хатырыкка М.К. Аммосов аатынан орто оскуолага гражданственность уроктарыгар кыттыны ылылар. Бу тэрээһингэ

## УЛУУ ДЬОММУТ ААТТАРЫН ҮЙЭТИТЭН

Кыргызской республикаттан Президент архыбын сөбүдүс-сэйэ К.М. Омуралиева, парламент спикерин көмөлөһөөччүтэ С. Бакешова кыттыны ылылар.

Куораттан кэлбит делегация, улуус олохтоохторо М.К. Аммосов пааматынньыгар тыыннаах сибэккилэри уурдулар. Ол кэннэ бырааһынньык кыттылаахтара музей экспозицияларын кэрийэн көрдүлөр.

Республика Президентэ Е.А. Борисов бэйэтин этиитин Республика күнүнэн, Саха республикатын государственности тэрлэтибитэ 90 сылынан эвэрдэлэн саҕалаата. 90 сыл анараа өттүгэр политической, общественной деятеллэр, саха норуотун чулуу уолаттара М.К. Аммосов, П.А. Ойуунускай, Исидор Барахов о.д.а. государственности олохтообуттарын, Саха сирэ билигин чэчири сайдытыгар олук уурбуттарын бэлиэтээтэ. Бу дьон үтүө ааттарын үйэтиитигэ, кинилэр тустарынан сырдык өйдөбүл кэлэр көлүнөлэргэ тиэрдиллэн иһиэхтээгин тоһоҕолоон бэлиэтээтэ. Маны таһынан, Егор Афанасьевич хас биридди киһиэхэ дойдутун историята сүдү оруоллаабын бэ-

лиэтээн туран историяны хас биридди киһи билиэхтээгин, историяны үөрэтии бастакы кэрдиксэ тахсыахтаабын эттэ. М.К. Аммосов аатынан государственность музейин филиаллара — Исидор Барахов аатынан музей Үөһээ Бүлүүгэ, Платон Ойуунускай аатынан музей Тааттага тутуллан быйыл үлэҕэ кирир-эктэрэ дьон эрэннэрдэ. Музейдар дьыалаларын концепцията көрүлүөхтээгин, музей дьыалатыгар правительството сөптөөх дьайыны ылыныахтаабын иһитиннэрдэ. Бүгүнгү күнгэ Саха сирэ уһуллукчулаах политической деятеллэр солообут суолларынан сайдыы кэрдиксэ кэннигэр тахсытытын, үлүскэнник сайдырын бэлиэтээтэ. Президент бэйэтин этиитин: «Саха сирэ бэйэтин бэйэтэ сайайар этэ уонна онук буолуоҕа», — дьон түмүктээн туран бары мустубут дьонго махталын тиэргэ.

Салгыы эвэрдэ тылы Ил Түмэн Государственной Муннах председателэ В.Н. Басыгысов, М.К. Аммосов кыһа Лена Максимовна Аммосова эттилэр, Республика күнэ саха норуотугар улахан суолталаабын бэлиэтээтилэр. Улуус студенттарын аатыттан эвэрдэ тылы 2 №-дээх профлицей студентката, Казань куоракка ытыллыбыт 13-с Поволжской конференция лауреата, үөрэх туйгуна Алена Рогова эттэ.

Бу күн СР Президентэ Е.А. Борисов Государственной наараадалары туттарда: Нам улуунун Ытык сүбэ салайааччытыгар В.А. Колесовка «Норуот хаһаайсыбатын үтүөлүк үлэһитэ», Президент, правительство администрациятын үлэһитигэр, биер дойдулаахпыттыгар М.Е. Алексеева «СР култууратын үтүөлүк үлэһитэ» ааттар интэрилиннилэр.

Үөрүүлээх муннах кэнниттэн мустубут дьон Президент кытта музей бастакы этээһигэр М. Аммосов буюн таһыгар өйдөбүннүк хаартыскаҕа түстүлөр. Бу күн кэлбит дьон бары өрө көтөүллэн, үөрэн-көтөн бэйэ-бэйэлэрин эвэрдэлэн, ирэхоро кэпсэтэн тарҕастылар.

В. РЫКУНОВА

## КҮНДҮ ВЕТЕРАННАР, УЛУУС ОЛОХТООХТОРО!

Эһигини барыгытын «Биер ньыгыл Россия» партия Намнаабы олохтоох салаатын аатыттан итиитик-истинник Улуу Кыайы күнүнэн эвэрдэлибит!

Ыам ыйын 9 күнэ — Кыайы күнэ! Бу күн дойду бары дьонугар саамай сырдык уонна ыраас бырааһынньык! Бийиги ветераннарбыт билинги көлүнэ дьоллоох, эйэлээх уонна сайдылаах олохторугар уоттаах сэрии 1941-1945 сс. ыар кэмнэригэр туох-баар бары кыахта-рын барытын бизрбиттэрэ. Бүгүнгү бийиги сорукупт — кинилэргэ тапталытын, болҕомботун уонна убаастабылгытын биллэрэбит.

Күндү ветераннар, улуус олохтоохторо! Баарабыт эһиэхэ саскы сылаас санааны, кытаанах доруобуйаны уонна тулалыыр чугас дьоннугутар чөл олоҕу!

Диринг убаастабылы кытта, Н.В. СЛЕПЦОВ, «Биер ньыгыл Россия» партия Намнаабы олохтоох салаатын секретара

## УВАЖАЕМЫЕ ВЕТЕРАНЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ, ТРУЖЕНИКИ ТЫЛА! ДОРОГИЕ ЗЕМЛЯКИ!

От всего сердца искренне поздравляю Вас с великим праздником — Днем Победы!

Мы отмечаем 67-ю годовщину Победы советского народа в Великой Отечественной войне, отдавая дань глубокого уважения и благодарности фронтовикам и труженикам тыла, всем, кто своим беспримерным ратным и трудовым подвигом отстоял свободу нашей Родины, возродил страну в послевоенные годы.

Время все дальше отодвигает военные годы в историю, и наша главная обязанность — сохранить для будущих поколений память о солдатах Великой Отечественной войны, о боях, в которых участвовали наши земляки — якутяне, уроженцы намской земли. Наш общий долг — воспитать новые поколения в уважении к подвигу советского народа, освободившего мир от фашизма, взрастить чувство гордости за свою Родину. Мы должны сделать все, чтобы наши ветераны чувствовали поддержку и заботу, всегда были окружены почетом и вниманием.

В канун великого Дня Победы от всей души желаю Вам, уважаемые ветераны, доброго здоровья, долголетия и благополучия!

Искренне ваш Ньургун ТИМОФЕЕВ, народный депутат Республики Саха (Якутия)

## БЭҔЭҔЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгы муннаһыттан бэлиэтээһиннэр

Ыам ыйын 22 күнүттэн отук сезона түмүктэнэр. Онон ититини уһаттарын бабарар тэрлэтээр, чуолаан оскуолалар, детсадтар эрдэттэн сайаапкаларын «Намкоммунтеплоэнерго» тэрлэтэ биэрэхтэрин наада.

Нэдиэлэ тустата 2 сытыганнаах ыарыы бэлиэтэммит, 1 киһини ыт ытырбыт. ОРВИ — 36. Роспотребнадзор начальнига Л.И. Ильина ыттары уодьуганныырга аналлаах муннаһы тэрийэн ытыр наадатын эттэ.

Муус устар 28 күнүгэр СР правительствотон председатели солбуулааччы А.Н. Скрыбинкин салайааччылаах делегация Нам улуунугар тахсан ыккаллаах быһыы-майгы комиссиятын муннаһы ышыт.

Нам улуунуттан баһылык солбуулааччыта С.П. Ядрихинская салайааччылаах делегация Ржев

куоракка Кыайы күнүн бэлиэти-ир тэрээһиннэргэ кытта барыаҕа. Делегация састаабыгар Ытык сүбэ чилиэнэ Р.С. Охлопков уонна «Иэйи» кулууп салайааччыта В.Е. Никонов киирэллэр. Ржев куоракка Нам улуунун аатынан Намская уулусса арыллыахтаах.

Улуустаабы ветераннар сөбү-эттэрин председателэ Н.Н. Баишев Кыайы 67 сылын бэлиэтиир тэрээһингэ бары актыыбынайдык кытталларыгар, тэрлэтээр ветераннарын чистииллэригэр ыһырда.

Планерка түмүгэр улуус баһылыга А.И. Ильин санитар-нан ыраастааһын ыам ыйын 15 күнүгэр диэри ытылларынан бары тэрлэтээр, нэһиликтэр туспаран онорууга, ырааһырдыга актыыбынайдык кытталларыгар ыһырда.

Бэлиэтэнэ В. РЫКУНОВА

## ТУОХ? ХАННА? ХАҔАН?

Киин балыһа сонуннарыттан

Муус устар 24-27 күннэригэр 14 саастарын туолбут оҕолор доруобуйаларын бэрэбиэркэлиир диспансеризация буолла. Куораттан оҕо эндокринолог бырааһа, УЗИ, хирург-уролог тахсаннар улуус үрдүнэн 300 оһону көрдүлэр.

Муус устар 26 күнүттэн Европа үрдүнэн ытылла турар вакцинация программатыгар олобуран, нэһиликтэринэн эдэр ийэлэргэ лекциялар, вакцинациялар буола тураллар.

«Бастын үлэ» номинация иһин уокуруктаабы ОМС фондата бизрбит 100 тыһ. солк. харчытын 20 принтератылаһыллан нэһиликтэринэн, отделениеларынан тарҕатылына.

Муус устар 27 күнүгэр акушер-гинекологтар «Бириэмэ-

тин иннинэ эрдэ оҕолонууну туоратар үлэлэр» тустарынан Москвага интернет нөҕүө ытыллыбыт вебинарга кытты-ны ылылар.

### Туоһулуур — сыппара!

Ааспыт нэдиэлэ устата: поликлиникаҕа приемга сырыттылар — 1600 ыарыһа; «Суһал көмөҕө» — 184 ынырыы киирдэ; родильнай отделениеҕа — 5 оҕо күн сиригэр көрдө; хирургическай отделениеҕа — 3 суһал операция онорулунна.

Сандал саас, үлэ бырааһынньыгын параадтар улуустаабы балыһа коллектива араас омук буолан колонна-тын кизэргэтэн, бастакы миэстэҕэ табыста.

М.Е. ТРАПЕЗНИКОВА

## КЫАЙЫ КҮНҮН ПРОГРАММАТА Ыам ыйын 9 күнэ

10 ч. 30 м. — Дикторскай текст, духовой оркестр оонньуур — Ржев куорат иһин охтубут буйуннар пааматынньыктара, Кыайы скверэ, Ленин болуоссата.

10 ч. 30 м. — Военизированной колонналар туруулары — М.К. Аммосов болуоссата.

10 ч. 45 м. — Ржев куорат иһин охтубут буйуннар пааматын-ньыктарыгар гирлянда ууруу.

11 ч. 00 м. — Кыайы параада — М.К. Аммосов болуоссата, И. Винокуров уулуссата, Ленин болуоссата, Кыайы скверэ.

11 ч. 20 м. — Үөрүүлэх мийитин:

— Умуллубат уокка гирлянда уурууга;

— улуус баһылыга А.И. Ильин эвэрдэтэ;

— официальной сирэйдэр уонна ветераннар эвэрдэлэрэ — Кыайы скверэ.

13 ч. 00 м. — Сэрии уонна тыыл ветераннарыгар бырааһын-ньыктаабы эбиэт — «Сандалы» остолобуой.

13 ч. 00 м. — «Иэйи» ветераннар кулууптарын бырааһын-ньыктаабы концера — А. Шестаков аатынан култуура киинэ.

19 ч. 00 м. — Аркадий Алексеев бөлөбүн айар концера — А. Шестаков аатынан култуура киинэ.

## ИЛЬМЕНЬ КҮӨЛ СЭРИИТИН КЫТТЫЫПААҔА

«Ильмень күөлгэ кыргыһыы 69 сыла» диэн ыстатыйаны ааран баран, аҕам кэпсээнин кытта ситимнээтэххэ, бу кыргыһыыга кини эмиэ кыттыбыт эбит.

Улуу Кыайы күнүн бэлиэтээһиннэригэр үлээн-нээхтэрэ аҕабын өрүү күлэллэрэ: «Бу Ыстапан Ильмень күөлгэ тимирэхтэх кини эрдэ араанна буолан тыыннаах ордубут», — диэн. Ол билигин да өйбүттэн түспэт.

Биһиги аҕабыт Нам улуунун II Модут нэһилиэгэр Сузда-ловтар дьиз кэргэттэригэр бүтэһик уол оҕонотторуу. Биир убайа Лэгэнтэй сэрии иннинэ, колхозтааһын сағана эрдэ ыал-дыан өлөр. Онтон убайа Ньукулай бастаки хомуурга барыт уонна «Сталинград кыргыһытыгар сураға суох сүтэ» диэн 1942 с. саас биллэри кэлбит. Кэлин 1953 с. ийэтэ Оксунньа: «Убайгы кытта бииргэ сылдыһытыг кини Салбаһа олоһор, баран билсис», — диэбитигэр, «ол өлөн хаалбыт киниэхэ», — диэн ахайбатах.

Мин истибиппинэн абағам Ньукулай бүлүмүчүт эбит. Куотуу кэмигэр бүлүмүт соһон иһэн снаряд оскуолкатыгар та-таран бааһыран сыттаҕына доһор кийитэ эспэрээккэ соһон кэби-спит. Кини кийитигэр: «Эн куот», — диэн бүтэһик тылын эппит. Ол курдук, сэрии толоонугар охтон хаалаҕа. Икки аҕаҕын быһа тэптэбит. Ити туһунан мизэх эбээм кэпсээбитэ. Кини: «Ити уол баран билсиспэт, өлбүт кийини баран диэр», — диэрэ. Онтон биһиги аҕабыт колхозка суочучут биригэдьиригэр үлэли сырыттаҕына 1942 с. бэс ыйын 28 күнүгэр армияга ыгырыы кэли-бит. Колхоз дьоно, ийэтэ, 2 оҕото, кэргэнэ (бэриэмэннэй), эдьийэ Кэтириис атаарбыттар. Аҕабыт бырастыылаһа туран кэргэнигэр:

Аҕа дойдуга улуу сэриитэ түмүктэммитэ 67 сыла тийээн кэллэ. Биһиги президентим Д. Медведев Кыайы күнүн сыл-лата үбүлүөйдээх дата курдук чорботон бэлиэтиэхпит диэн өйдөбүлү этэн турар. Онтон өссө сэрии иннинэ, тоғус саастаах-пыттан, колхоз чилиэнин курдук от кэбиһиитигэр, оғус сизтээч-чинэн үлэлээн келөһүн күнүн аахсыбыт кини, былгырыны ах-тарым кэмнээх буолуо дуо?

Сэрии ыар, кураан-сут сыл-ларыгар хорсун үлэлэринэн, май-гыларынан дьону көүлөһөн кы-айыны уһансыбыт Хамаҕатта нэһилиэгин «Кыһыл ыллык» колхоз биир бастын ыччатын туһунан ахтан-санаан ааһар истээхпиз.

Петрова Вера Петров-на Орто алааска «Кырдьаас өтөх» диэн сүүнэ булгуннаах-таах улахан алааска 1919 с. төрөөбүт. Төрөппүттэрэ эрдэ өлөннөр төрдүс кылааһы бүтэрээт, колхозбар араас үлэҕэ үлэлээбитинэн хобуйт. 1939-42 сс. У.Т.Ф (үүт табаарынай ферма-тыгар) ас астааччынан үлэлиир кэмигэр, учуот-отчуот үлэтин сүһүөҕэр туруорар. 1942-44 сс. хонуу үлэтин биригэдьиригэр бу-олар. Ити сағана биһиги оғолор үөрөҕү бүтэрээт, Ньукуолун-тан ылата алтынны 1 күнүгэр диэри, биир да күн өрөөбөккө, саас хортуоһпуй, оғуруот аһын ыһытыгар, ону көрүүгэ-истиигэ сылдырбыт. Салгыы окко, бур-дук быһытыгар, ону молотил-канан астааһынча оғоньоттору, дыахталлары кытары сарсыарда эрдэттэн киэһэ сиик түһүөр диэри үлэлиирбит. Ону Вера Петровна тэрийэн, хонтуру-оллаан ытара уонна күннэтэ үлэбитин мээрэйдээн көлөһүн күнүн таһааран иһэрэ. Оғуһунан уу баһытыгар, от муньуутугар Гоша Корьякни (Күүлэйэби) уон-на миигин үлэлэтэрэ. Косилканан от оғустарытыгар Дарыбыан Жирков, Алексей Москвитин (тыла суох) уонна Василий Ере-меев ити кэмгэ үлэлээбиттэрэ. Илинэн охсоочулары Нико-лай Дьяконов (Куйук) салайан үлэлэтэрэ. Онтон бутуллааччы-

«Уол оғо төрөөтөүгүнэ убайым Ньукулай аатын биэрээрин», — диэбит. Кини 1389-с полка 19-с хайыһар биригээдэтигэр ытытыллыбыт. Уралга хас да ый байыаннай үөрөҕи барыт. Онтон кинилэри 12-с гвардей-скай чааска холбоон Ильмень күөл таһыгар баар дэриэбинэни штурмалааһынча кытыннар-быттар. Кимэн кириэн иһэн ньиэмэстэр күүстээх утарсы-ларыгар түбөһөн үгүс киһилэри сүтэрээлэр. Онно кини үс сириэн бааһырыт. Сэрии толоонуттан санитардар соһон таһаарбыттар. Госпиталга өр сытар. Үтүөрөн баран, салгыы сэриилэһэр туруга суоғунан, тутар чааска сылдьан үлэлээбитин кэннэ 1944 с. олун-һу ыйыгар дойдутугар ыһы-пыттар. Кэлин иһэн Улахан Не-вергэ быраатын Колесов Михаил Яковлевиһи көрсөн үөрүү бөҕөнү үөрбүт. Олох өстөн-быстан иһэр кийини Михаил муньуммут харчытытан бэрсөн дойдутугар атаарбыт. Бэйэтэ хаалан баран кэлин кэлбит.

Аҕам дойдутугар кэлээт, «Маай», «Молотов», «Хатын Арыы» колхозтарга суочучут би-ригэдьиригэр ананан үлэлээбит. Кини дьонун, нэһилиэгин, колхозун салайааччыларын мах-талларын ылан, үтүө суобастаах-тык, отуучча сыл үлэлээн, тоғус оғону төрөтөн, үлэһит оғорон иһэн быстах оғолго түбөһөн суорума суолланар. Билигин оғолоро, сизэннэрэ, хос-хос си-эннэрэ кини олоғун салғаан тыа хаһаайыстыбатын араас сала-атыгар этэнгэ үлэли-хамсыы сылдыраллар. Өр кэмгэ үлэлээбит элбэх сыратын, күүһүн-уоғун биэрбит нэһилиэгэр, Бөтүгнэ,

урут аҕабыт Степан Степанович Суздалов аатынан ыччат-ком-сомольскай фермата тэриллэн таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Билигин манна кини аатынан уулусса баар. Билигин киниэхэ үлэлээбит, кинини көрбүт, билэр дьоннор кырыйдылар, ахтар-са-ныыр да дьон аҕыйаата.

Аҕабыт баара буоллар, муос устар 1 күнүгэр 95 сааһын туо-луох этэ. Билигин кини тоғус ыч-чаттытан ахсыа хааллыбыт, кы-рабыт 55 сааһыгар үктэннэ. Олох устан ааһан иһэр. Оғолорбут улаатан үлэһит дьон буолдулар. Сизэннэр, хос сизэннэр үксээн иһэллэр. Аҕабыт төрөөбүт алааһа «Дьямпа» билигин да сэргэх. Оғолор, сизэннэр сылын айыы дыл хайда да кэмигэр тахсан хоһон-өрөөн, сынньанан, сэргэх-сийэн кирирэллэр.

Кыра балағаммытыгар өбүлэрибит туттар сэлтэрэ-сө-биргэллэрэ муньуулан билигин музей курдук буолла. Урут дьиз, балаған, хотон, гараж туттан кыстаан, сайылаан олоһор-пут. Күөлүн, айылҕатын мэлдьи көрө-истэ сылдырабыт. Ааспыт сайын Нам улуунун гимназиятын оғолоро лаағыр кэнниттэн кэлэн 3-4 күн сынньанан, ооньоон-көрүлээн, мээчиктээн, музейы-тын көрөн-истэн олус махтанан, үөрэн-көтөн, астынан, эһиил өссө кэлиэх буолан барыттар. Былыргы II Модут туһунан уон-на үһүйээннэри кэпсээбиппэр мизэх махтаммыттарытан олус үөрбүтүм. Нэһилиэк 1812 сыл ку-лун тутар ыйыгар төрүттэммитэ биллэр. Оһон быйыл II Модут нэһилиэгэ төрүттэммитэ 200 сы-лын туолла.

Н.С. СУЗДАЛОВ

## КЫАЙЫНЫ УҔАНСЫБЫТА



ларынан кыргыттар сылдыралла-ра. Кэбиһээччилэри Петр Семен-ов (Тоохурап) салайаар.

Уот кураан кэмигэр алаа-стар бар туомнара оттоһоро. Оһон Таарыһа үрээи кытары оттуурбүт. Ити курдук, үөһэ Атыһыт Өргөлөөҕөр, Бырдыа-кы алаастарын Балағаннаахтан сағалаан Ыһыах ыспыкка тийэ тирбээлиирбит. 1943 с. үүнээйи (от) үүнэр кэмигэр өлгөм ардах-тар түһэннэр, бары хоһуһалар үрдүк үүнүүнү биэрбиттэрэ. Оройуон үрдүнэн 46671 тонна от оттоммута. Бу көрдөрүү иккитэ эрэ куоһарыллыбыта.

1943 с. сааһытан ыла бу-туғас-суорат аһылыктаах дьон аны хааһы, лэппиэскэ сиир буол-буттара. Кэлин билбиһит Илья Егорович Винокуров Сталинга тийэ аччыктааһыны суох онорууга туруорсубуттунан ыла-та аһылыкпыт лаппа түспүбүт эбит. Онтон ылата оройуон сала-тата колхозтаахтар үлэлэригэр быһааччы кыттыһар болому-очунайдары таһаарар булбут-тар. Ол курдук, Вера Петровна үлэтигэр Иван Николаевич Про-топопов биригэ сылдьан сүбэ-ама биэрэр, үлэ көрдөрүүтүн күннэтэ таһаарар этэ. Ону ааһан субо-уньуктаан от-бурдук үлэтигэр көмөлөһөрө. 1943 сыл ыам ыйын

бүтүүтүн диэки И.Н. Протопопов «Кыһыл ыллык» колхоз эдэр кыргыттарын Вера Петровнаны, Евдокия Еремеевнаны, Маайыс Дьяконованы у.д.а. Атаах алааһын булгуннааһар муньах тэрийэн комсомол кэккэтигэр ылаттаабытын биһиги үөрүүнэн эғердэлээн турабыт.

Вера Петровна 1944 с. балаған ыйыгтан Дьокуускайга 6 ыйдаах сүөһү үлэһиттэрин куурсугар үөрэнэр уонна 1945 с. олуньу-ттан алааска ынах сүөһү биригэ-эдэтин биригэдьиригэр ыалдьан олохтон барытын кэннэ, Лазарь Васильевич Еремеевы солбуян биригэдьиридиэр. Кини үлэлиир кэмигэр сыллата үчүгэй үлэлээх сүөһү үлэһиттэрэ үүммүттэрэ. Вера Петровна үлэтин үрдүктүк сыналаан «Аҕа дойдуну көмскүүр Улуу сэрии 1941-45 сс. килбиэннээх үлэтин иһин» мэгээлинэн, «Бочуот санага» ор-дьяныннан нағарадалаабыттар. 1947 с. Саха АССР Үрдүкү сөби-этигэр депутатынан талбыттар. Кини олоғун билигин кыһа Клара Васильевна салгыыр.

**Ылдыаа ЕРЕМЕЕВ, тыыл ветерана**  
**Хаартыскаға: хаһастан уһа олоһолор эдьийиди балыс Вера Петровна, Варвара Петровна**

Сэрии хас биридди ыал дьизитигэр өлүү-сүтүү, ыар баттык буолан кириэн кэлбитэ. Сут-кураан сыллар сағаламмыттар. Сэрии иккис сылыгар үлэһит илии анара эрэ хаалыта. Үһүс сылыгар үлэһит дьон — 38,4% дыахталлар, 16,2% оғолор, 2,7% кырдыағастар, 21,7% до-руобуйаларынан сэригэ барбатахтар этилэрэ. Ол иһигэр бөрт ахсаан-наах киһиэхэ бронь бэриллэн хаалбыттар. Кинилэр хас биридилэрэ ағаларын, убайдарын, бырааттарын, оғолорун, үстүү-түөртүү киһи оннулар, сынньанары билбэккэ үлэлээбиттэрэ. Тыылга хаалбыттар олохторун, үлэлэрин туһунан билигин ыччаттарга киһи хайдах ылыннарарылаахтык тыла тийээн кэпсиэ эбитэ буолла.

Сэрии алдьархайын дағатан, уоттаах кураан сыллар сағаламмыттар. Үлэни кыайар эр дьоннор сылтан сыл сэриигэ баран испиттэрэ. Колхозтар үлэлэрэ сүрүннээн дыахталларга, кырдыағастарга, оғолорго сүктэриллибиттэрэ. Колхозтаахтар онорбүт эттэрэ, арыылары, ыспыт бурдуктара фронтта атаарыллар. Үлэһиттэргэ нуормаға сизэмэ атаға бэриллэрэ. Ону тардаллара да лэппиэскэ буолбат этэ, ууга хааһылаан сириллэрэ. Колхозтаахтарга суорат, издьэҕэй, ол да нуорма быһытынан бэриллэрэ.

Сүөсүһүт үлэтэ олус ыар этэ, биир киһи 45 сүөһүнү көрөрө: 15 ыанар ынағы, 15 ныйрэйи уонна сыл тахсыбыт 15 борооскуну. Саас борооскутун бостуукка туттардағына, арыый да өрө тыһынара. Итиччэ элбэх сүөһү отун бэйэтэ хотонго киллэрэрэ. Сүөһүтүн сааһын хо-тонтон таһааран бэйэтэ балбаахтыыра. Бурдугун тардыыта, тыаға тахсан, курунаах маһын кэрдэн киллэрэн дьизитин сылытара, оғо-уруу көрүүтэ, таһаһын бэйэтэ тиктэн, чааһынай отун бэйэтэ тизээрэ. Сэ-рии сағана ийэлэрибиз барахсаттар күннээҕи түбүктэрэ итинник этэ.

Колхозтаахтар бары биир ыарахан балаһыаньыра үлэлииллэрэ. Хаһааччы сылдыраллара. Ол гынан баран, ким да олоғун ыарахан туһунан үңсэргээбэт этэ. Оччотооғуга мээһэ ону-маны сағарыы кыбыстыылаах да, кутталлаах да этэ. Хоһулаан биэрэр дьон сир-дойду айы бааллара биллэрэ. Бэйэн чааһынай сүөһүгүн сиир

## ТЫЛ - ТЫЙЫС ТЫЛ

көңүллэммэтэ. Аччыктаан өлөр күннэригэр сүөһүлэрэ кэннилэри-гэр хаалара, улаханлык суһаабыт нэһиликтэргэ өлбүт дьоннорун муньа-муньа биригэ көмөлөрө. Сэригэ тохтубут сизэмэ куоһаһын хомуйуу төрүт көңүллэммэт этэ. Хомуйан тутуллубут киһи эргил-либэт гына хаайыыта барара.

Сэрии бириэмэтэ. Аны санаатаахха, дьон тулуурдаахтар да эбит. Күһүгэ 400 грамм, сороғор 200 грамм лэппиэскэ, хааһы, ардыгар анардас суоратынан да сылдыр күн-дьыл баара. Урут дьон-сэргэ мустан олоһорбут сирэ дьоно-сэргэтэ көһөн, эр дьон армияға бараннар кини өйүн-санаатын баттыыр чункук, кураас олох сағаламмыта.

Оччотооғу ооньооботох оғо саастаах оғолору 9-10 саастарыттан улахан дьону кытта биир бириэмэҕэ үлэлэтэллэрэ. Сарсыарда үрүн күн кылай тахсыыта, кырдыан утуяр уулар көһүт кырдыағастар эрдэ туран оғолорун үнтү сахсыан туруораллара. Оғолор барах-саттар ыарахан үлэттэн сылайан, аччыктаан уулар кэлэн, эрэйи-муну көрөлөрө. Оғуһу кыайан мииммэт кыра отлору оғус үрдүгэр бырағаллара, ол оғо күн сыралғаныгар, оғус итиитигэр омурған устата сылдыра.

Кураантан алаас күөллэрэ оғойо уолбуттара, уу да булан иһэр ыараабыта. Алаас улахан күөллэрэ көрдөххүнэ уу баар курдук көстөлөрө, эрэй бөҕөнөн кириэн баһаары гынаахха хомуос да ти-мирбэт уута буолара. Эһиитин диэбиккэ дьылы ойуур баһаара туран, күн-ый сабыллан, тэйиччи киһи көстүбэт, күөх тумарык быһыһынан сылдыраһын, өрүү харағын аһыйара.

Элбэхтэн биир түбэлтэ — биһиги оттуур звенобут бөһүөлөктөн үс көстөөх алааска үлэли сырыттаһытына, Винокурова Ульяна диэн кыыс оғуһунан үтэ таһара. Биир мырааны тахсан иһэн ороһууска-та алдынан үс хоһон баран кэллэ. Төрүкү да кыра нуормаға сылдыр дьон буорайдыбыт, ол гынан баран дьоммут барахсаттар ууну иһэ-иһэ, син биир үлэли сылдыраллара. Хараһыт үтэ таһааччы кэлэр суолун төрдүттэн араһпат, үһүс күммүтүгэр бары да буорайдыбыт, ордук кырдыағастарбыт издьэйдилэр, атахтара бэйэлэрин уйбакка издьэһэс буолдулар. Биһиги, кыра оғолор, сынньанар кэмнэригэр ойуурга тахсан отонноон сиирбит, күүс ылар курдук буоларбыт. Күүтүүлээх үтэ таһааччыбыт үһүс күммүтүгэр киһэлиик кэллэ. Биһигини көрөн баран, уйаара-кэйээрэ суох ытаан барда, дьоммут бары ытаһан уоскута сатыыллара. Бу мин буруйунан маньык буорай-быттар диэтэҕэ буолуо. Кэлин ону олох көнө быһытыһытыгыгар көр-күлүү кэриэтэ кэпсэтэр этибит. Мин сэрии кэмигэр биригэ үлэлээбит дьоммун билигин сөҕөбүн, хантан кинилэргэ итиччэ үлүгэр дьулуур, тулуур баарын. Барыта Кыайы туһугар эрэмьни, өстөөғу абааһы көрүү, үлэһит нуруоту өрө күүрдүбүтэ буолуо. Сэбиэһий нуруот ити биһиги дьоммут курдук үлэлээн сэриигэ, тыылга өстөөғү кыайы-пыт диэн киэн туттуулаахтык сэрии, тыыл ветераннара эттэхтэринэ, аччыктааһынтан, күүстээх үлэттэн уңуох-тирии этэрик түөстээх колхозтаахтар хараһар көстөн кэлэллэр.

Нам оройуонун үлэһиттэрэ, оғолоро Кыайы кылаатыгар элбэх материалнай көмөнү киллэрбиттэрэ. 1941 сыл «Советская Якутия» танковай колонна оноруутугар 108 тыһыынча солкуобай харчынан, 459 тыһыынча заемунан, 6300 солкуобай лотерея билиэтинэн, 5500 куобах тириитинэн тигиллибит үтүлүк, бэргэлэ, 317 кг арыһын, 1942 кг этинэн, 253 т отунан, 1887 үлэ күннээх дохуотунан көмөлөспүттэрэ. 1944 сыл муос устар 1 күнүгэр Нам орто оскуолатын учууталлара, үөрэнээччилэрэ 230 тыһыынча солкуобайы Кыайы фондугар кил-лэрбиттэрэ, кылаабынай командующай Сталин Махтал телеграмма-тын ылыттар. Маны таһынан, «Якутия» самолет тутуутугар эмиэ 24300 тыһыынча солкуобай харчынан ыһпыттар. Ити курдук, сэрии сағаланыарыттан бүтүөр дьылы 459 тыһыынча солкуобай ыраас хар-чынан, 1475 тыһыынча солкуобай заемунан уонна кыһыл көмүһүнэн 42 тыһыынча солкуобайы фронтта көмөлөспүттэрэ. Маны таһынан, анардас 1943-1944 сылларга буйууннарга, босхоломмут уобаластарга, сэрии инбэлииттэригэр, фронтвиктар кэргэттэригэр аһаан 80609 сол-куобай харчынан, 3581 ичигэс таһаһынан, 15664 солкуобай суумалаах 183 баһылыкканы ыһпыттар. Оһон Кыайы туһугар биллэр-көстөр кылааты киллэрбиттэрэ. 1943 с. саха нуруотун эрэллээх уола, биһиги оройуон киһитэ, Саха АССР Министрдин Советын председателинэн үлэлээбит Винокуров Илья Егорович партия Киин Комитетигэр бэйэ-тин харыстаммакка туруорсан, чааһынай сүөһүлээхтэргэ сүөһүлэрин бэйэлэрэ тутталларыгар көңүлү туруорсубута. Бурдугунан нуорма биэри сағаламмыта, онтон да атын чэпчэтиилэргэ дыһаллар тах-сыбыттар.

1943 с. муос устар 13 күнүгэр партия КК Саха сирин тыатын хаһаайыстыбатын салайыыта таһаарыллыбыт алғастары көннөрөр дыһаллар тустарынан уурааға тахсыбыта. Илья Егорович олохтоох-тук туруорсан, улахан көмө онорулларыттан ситиспитэ. Дьэ, онтон ыла саха нуруота тыын ылгыта, олоҕо тутсубутунан барыта. Илья Егорович ити үтүөтүн-өһөтүн саха тыллаах баарын тухары умнулдуо суоға.

Сэрии, тыыл ветераннарын Кыайыны уһансыбыт үтүөлэрэ үйэттэн үйэҕэ, киһи аймах баарын тухары ахтылла, үйэттиллэ туруохтара.

**Константин ТИХОНОВ, тыыл ветерана**

Ааспыт үйэ 60-с сылларыттан кэники 1987 сыл кулун тутарыгар диэки республика уонна оройуоннарга комсомол обкуомун уонна райкомнарын истэринэн революционнай, бой-обуой уонна үлэ «Албан аат» кулууптара тэриллэн 25 сыл устата үлэлээбиттэрэ. Бу кулууптар партия уонна комсомол ветераннарын инициативаларынан коммунистическай тыһында иитиити туһаайыллан тэриллэбиттэрэ.

Оччолорго кулууптар чилиэннэринэн 27 граждандскай сэрии, 1276 Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии кыттылыахтара, 1627 тыыл, үлэ ветераннара бааллар. Нам оройуонугар революционнай бойобуой, үлэ «Албан аатын» кулуубун маннайгы председателинэн оччотооҕу комсомол райкомун 2-с секретара Жиркова-Новгородова Мария Никифоровна талыллан оройуон ветераннарын түмэ тардан, ситиһиилээхтик үлэлээбитэ.

Комсомольскай конференция 25 сыл устата үлэлээн кэлбит оройуоннаагы революционнай, бойобуой уонна үлэ «Албан аат» кулууба үөрэнээччилэри, студэннары, үлэлиир ыччаты байыаннай-патриотическай тыһында, үлэ үгэстэригэр иитиити ыһыпыт үлэлэрин биһирээбитэ. Кулууп үлэтэ Саха АССР Верховнай Сэбиэтин председателин бочуоттаах грамотатынан бэлиэтэммитэ уонна «Правда» хаһыакка бэчээттэммитэ.

Саха республикатын сэрии, үлэ ветераннарын 1-кы тэрээһин конференцията 1987 сыл кулун тутар 3 күнүгэр Дьокуускай куоракка ытыгылыбыта. Конференция ССКП 27 сҕэһин уураахтарын олоххо киллэриигэ Саха республикатын сэрии, үлэ ветераннарын Сэбиэттэрин сорукаларын туһунан дүүллэспитэ. Бу бири улахан уонна киэҥ далааһыннаах үлэлээх общественнай маассаһын дойду общественнай, политическай туруга уустугурбут, рыночная экономика кириитин кэмнэрин диэки олох хаамытыһына, аҕа саастаах көлүөнэ, норуот бэйэтин дьулуһуутун тэриллибитэ уонна бөдөн общественнай күөскэ кубулуйбута. Бу саҥа государственнай тутула кирии кэмэ этэ. Оччотооҕа олох таһыма улаханник түспүт кэмигэр, ордук чуолаан ууну-уоту ортотунан ааспыт, Улуу кыайыһы аҕалыт, уоттаах уһун сэриигэ улаханник айгыраабыт Ийэ дойдубут норуотун хаһаайыстыбатын чөлүгэр түһэрситибит көлүөнэ дьону үрдүк патриотическай тыһында ииппит аҕа көлүөнэ дьоммут ордук ыар балаһыаннааҕа хаптарбытара. Кинилэр дьонун сирдээх олох туһугар бэйэлэрин бырааптарын туруорсубуттара, көмүскээбиттэрэ уонна күүстэрин түмэр сыалтан бүтүүн Россиятаагы ветераннар түмсүүлэригэр холбоспуттара. Бөҕө тэрээһиннээх түмсүүлээх, үрдүк эппиэтинээхтээх, патриотическай тыһынаах чопчу политикалаах буоланнар, дойду олоҕор бөдөн общественнай сабыдыалы оҕорбуттара.

Республика бары оройуоннарыгар, нэһиликтэригэр, куораттарыгар улахан биригэрлээригэр сэрии, үлэ ветераннарын советтара тэриллэбиттэрэ. Нам оройуонун ветераннарын советтара муус устар ыйга тэриллэбитэ. Аҕа дойду Улуу сэриитин актыбынай кыттылыаҕа, Саха республикатын культураны үтүөлээх үлэһитэ, улуус Бочуоттаах олохтооҕо Протопопов Афанасий Андреевич оройуон ветераннарын кытта үлэтин 1981 с. «Албан аат» кулуубун председателинэн саҕалаабыта. Онтон саҥа тэриллэбит сэрии, үлэ ветераннарын тэрилтэтэ тэриллэбиттэн, эбэтэр 1987 сылтан, ити тэрилтэ бастакы председателинэн талыллар. Ол сылларга ветераннар ортолоругар араас өрүттээх үлэ ыһытыллара. Олоргон биридэстэрэ ветераннар пенсияга тахсан баран олорон хаалбакка, олоххо туһалаах үлэни дьарыктаныларын тэрийии буолбута. Нэһилиэк аайы үлэҕэ, общественнай олоххо ветераннар кыттылылара күүһүрбүтэ. Ветераннар оройуоннаагы советтара ветераннарга чэпчэтиилэри туруорсан олохтоспута,

ыччаты иитиити туһуламмыт үгүс үлэлэр ыһытыллыбытара. 1994 с. Нам улуунун ветераннарын көбүлээһиннэринэн Ржев куораты босхолоһун иһин охтубут бири дойдулаах буйуттарбытыгар пааматыннык тутуллубута. Афанасий Андреевич сэрии, тыыл ветераннарын ааттарын үйэтитиитигэ аналлаах «Память» республикаҕа, «Мэнэ таас» оройуонга тахсыбыт кинигэлэр тахсылыларыгар үгүс өрүттээх тэрээһин үлэни ыһыпта. Элбэх умнууга хаалбыт бири дойдулаахтарбыт ааттарын-суолларын тилиннэриигэ дьонун кылаатын киллэрбитэ. Киниэхэ ветераннар ортолоругар барар үлэни билэртэрийэр доҕотторо Д.Г. Дураев, П.Д. Самсонов, А.И. Ксенофонтов о.а. күүс-көмө буолбуттара.

Улуус ветераннарын ортолоругар үгүс өрүттээх үлэни ыһыпыт Протопопов Афанасий Андреевич кэниитэн 1995 сылаахынны ыйыттан бу бөдөн общественнай тэрилтэ салайааччытынан Саха

сүрүн дакылаатыгар кини аата дьонунук ахтылыһына, ветеранскай хамсааһын 25 сыллаах историятыгар киирдэ. 2011 сыл күһүнүгэр кини аатын Таастаах ситэтэ суох оскуолатыгар ингэрэр туһунан туруорсуубутун Сахабыт сириин Президентэ Е.А. Борисов анал ыйааҕын таһааран өйөөтө. Онон улууспут социальнай-экономическай сайдыытын туһугар, улууска ветеранскай хамсааһынга дьонун кылаатын киллэрбит, уонунан сылларга энкилэ суох салайар үлэҕэ үлэлээбит аҕа табаарыспыт, ытыктыыр киһибит үтүө аата үйэтилиннэ.

Хомойуох иһин Матрена Васильевна Улуу Кыайы 65 сыллаах үбүлүөйүн дьонунук көрсөр бэлэмнээһин түһүмэтин 2-с ангарын диэки, о.э. 2007 с. сэттинитигэр доруобуйатын туругунан общественнай үлэттэн тохтуурун туһунан эппитэ. Кини солбуйааччыта И.З. Кривошапкин солбуйбута уонна бары

риэмийэни ылбыттара. Улуус үрүөдириитин музейа, М.К. Аммосов аатынан Государственность музейа, И.Е. Винокуров аатынан Хатын Арыытаагы музей, Аҕа дойду Улуу сэриитин тематын эмиэ тумнубаттар. Маныаха ветераннар бэйэлэрэ активнайдык кытталлар, тэрийэллэр. Улуус 16 оскуолаарыгар баар музейдар араас тэрээһиннэри ыталлар, патриотическай иити хайысхатын тутуһаллар. Үрүөдириити музейыгар үрүөхтэһин исторياتын көрдөрүү тэҥэ фронтовик учууталлар туһунан олохторо, үлэлэрэ, бойобуой суоллара кэпсээнэр. «Чуорааным чугдаарын хаалларан» диэн монография түмүллэн табыста.

Тверскэй уобалас Ржев куоратын кытары доҕордоһуу сибээһэ салданан барбыта дириг патриотическай санааны көлүөнэ дьонго ингэрэр. Ытык дьоммутун үйэтитэр бири сүрүн хайысхабытынан «Мэнэ таас» кинигэни салгыты таһаарыы буолла. Быйыл V-с

оболоро, 249 тыыл ветераннара, 24 Чечня сэриитигэр сылдыбыттар, 20-чэ Чурапчы көһөрүүлээхтэрэ, 1939 үлэ ветераннара, барыта 5500-тэн тахса пенсионердар, 2000-тан тахса үлэлиир пенсионердар олороллор. Кинилэр улууспут 19 нэһиликтэригэр уонна 5 ветераннар общественнай тэрилтэлэрин тула түмсэллэр.

Ветераннар сэбиэттэрин салайааччыларынан дьонун олохторунан, таһаарылыах, айымныылаах, дьулуурдаах үлэлэринэн биллибит, дьон-сэргэ дириг ытыктабылларын ылбыт патриот дууһалаах дьоннорбут үлэлээн кэллэр. Иһики эппитим курдук, улуус таһымыгар Протопопов А.А., Петрова М.В., Кривошапкин И.З. кизэн далааһыннаах общественнай үлэлэринэн республикаҕа иһики кэккэҕэ сылдыбыттары, үгүс үгүө саалааһыннары, ветеранскай үлэ үтүө холобурдарын көрдөрбүттэрэ. Нэһиликтэригэр Сивцев Н.И., Лукинова Е.М., Хабарова

# ҮЙЭ ЧИЭППЭРЭ ҮЛЭ ҮӨҥҮГЭР

АССР культураны үтүөлээх үлэһитэ, Таастаах нэһилиэгин уонна «Нам улуунун» Бочуоттаах гражданина, республика Бочуоттаах ветерана, «Ийэ дойдутугар үтүөлэрин иһин» орден 2 степенээх медалын кавалера Петрова Матрена Васильевна 12 сыл устата олус дьулуурдаахтык, айымныылаахтык, туох баар кыаҕын, дууһатын, доруобуйатын ууран туран үлэлээбитэ. Кини салалтатынан үлэлээбит улуустаагы ветераннар сэбиэттэрин үлэтэ республика ветераннарын салалтатынан биһирэнэн, үлэтин уопутун республика таһымыгар тарҕатарга быһаарыллыбыта, анал брошюра бэчээттэнэн тарҕатыллыбыта. Матрена Васильевна үлэлээбит сылларыгар ветераннар социальнай интэриэстэригэр сибээстээх дьаһаллар улуус дьаһалтатын, депутаттар сэбиэттэрин өйбүллэринэн үгүс кэскиллээх бөһүрүстэр олоххо киллэриллэбиттэрэ. Ол курдук, 1995 сылтан улуус киинигэр кырдыаҕастарга интернат-дьялэри үлэлиир, Партизан нэһилиэгин учасковай балыһынагыгар реабилитационнай киин аһыллан үлэлиир сылдыбыта. Хатырыкка 16 квартиралаах толору хааччыллыбылаах дьэ сэрии кыттылыахтарыгар, сэриигэ өлбүт буйуттар оҕдооболоругар ананан тутуллубута. Сэрии кыттылыахтарынан, тыыл ветераннарын үйэтэтиин үлэлэрэ далааһыннаахтык барбытара. Улуу сэриигэ кыттыбыт буйуттар ааттарын, бойобуой суолларын фронтнарын чуолкайдааһын оҕоһуллубута. Сэрии оҕдооболоругар, сэрии тула аһахтарыгар, Чурапчы көһүүлээхтэригэр, Чечня событиеларын кыттылыахтарыгар анал мероприятиялар ыһытыллыбытара. Ветераннар сынныланнарын көбүлээһин, пааматанньыктары, обелистары оҕоруу, сөргүтүү үлэлэрэ ыһытыллыбытара.

Фестиваллары, спартакиадалары ыһыты таһынан чулуу дьоннорбут, бири дойдулаахтарбыт З. Винокуров, И. Винокуров-Чабылдан, Таллан-Бүрээ, Н. Рыкунов, бөдөн государственнай, политическай деятеллэрбит И. Винокуров, М. Аммосов үтүө ааттарын кытары сибээстээх дьон-сэргэ дууһатынан ыһынар дьаһаллара үрдүк таһымнаахтык барбытара. Улуустаагы ветераннар сэбиэттэрэ улууска баар общественнай түмсүүлэри («Туллук хаара», «Отуу уота», «Дьүрүл», «Иэйи») ветеранскай үлэҕэ түмэ тардар дьуурдааҕа. Ол курдук, тэрилтэлэр салайааччылары, улуус муннаһын депутаттара Окоороков Р.Е., Степанов С.Н., Федоров А.А., бири дойдулаахтарын Румянцев Н.Н., «Колми-95» САО генеральнай директорун, Никифоров А.Т., «Копиртехсервис» директорун, быраатты Прокопьевтары спонсорскай көмөлөрүн иһин истинник махтанан ахтара, холбур оҕосторо, кизэн туттара. Соторутааҕыта буолан ааспыт республика ветераннарын сэбиэтин үбүлүөйдээх 111-с пленумун



хайысхаларынан салгы үлэни ыһыпта. Улуус ветераннарын сэбиэтэ 2008 сылга тохсунньуга ыһытыллыбыт сэрии, тыыл, үлэ ветераннарын олохторун дьаһахтарын туругун көрүүгэ ыһытыллыбыт Бүтүн Россиятаагы рейдаа актыбынайдык кыттыбыта. Ол түмүгэр 50 киһиэхэ 100 тыһ. солк. көмө оһоһуллубута. Сэрии оҕдооболоругар РФ Президентин Д. Медведев ыйааһынан дьээнэн хааччыллыларыгар үлэ барбыта. Сэрии ветераннара Колесов М.Я., Сысолятина С.В., Гаврильев Н.С., Ленинград блокадатын кыттылыаҕа Ядрихинская Т.К., блокадалаахтык Ленинград уобалаһын олохтооҕо Ушницкая Э.Д. дьэ ылбытара. Тыыл ветераннарын үгүс сайыбыллыанналары билгин муньуулан регистрацияланан кыталлар. Сэрииттэн тыһынаах кэлэн сэрии содулларын чөлүгэр түһэрситибит, эйэлээх олохпутун тутуспут дьоннорбутугар металл-керамика хаартыскалаах өйдөбүннүк Кыайы 65-с сылыгар туруоруллубута, ситэрэр — туспарар үлэлэр салгыы барыахтаахтар.

Нэһиликтэр ветераннарын председателлэрэ көрдөһүн үлэлэргэ актыбынайдык ыһытыллыбыт түмүгэр сэрииттэн эргиллэн кэлбит буйуттар ахсааннарыгар үгүс чуолкайдааһын үлэ барда, сүүһүнэн дьоннорбут эбиллиннэр, хаастыскалар чуолкайданна. Маныаха ордук көхтөөхтүк нэһиликтэр председателлэрэ Первалова Н.П., Сысолятина А.С., Турантаева М.П., Бурнашева Т.И., Дьяконова С.Е., Ядрихинская Д.И., Погачев Ю.В. үлэлэспиттэрэ. Бу үлэ атын да нэһиликтэригэр салданан барыахтаах.

Сэрии, тыыл, үлэ ветераннарын үйэтитиитигэ олохтоох музейдарга үлэни сүрүннээн нэһиэннээх, ыччакка билиһиннэри үлэлэрэ эмиэ дьонун мизэстэни ыһылар. И.П. Сивцев аатынан музейга Ржевтаагы кыргыһы диарамата туруоруллан саҥа сүүрэн холбура буолла. Республикаҕа общественнай музейдар көрүүлэригэр Нам 2-с нүөмэрдээх оскуолага бойобуой уонна үлэ албан аатын музейа 1 мизэстэни, 1 Хомустаах нэһилиэгин исторياتын көрдөрөр музейа биһирэбил би-

тома тахсан, VI-с том бэлэмнэнэр. Маныаха нэһиликтэр председателлэрэ көмөлөрө улахан. Ол да буоллар И.З. Кривошапкин тус кылаатын, үгүс сыратын биэрбитин, утумнаахтык үлэлэспитин ахтыбат, махтаммат буолуохха сатамат. Кини кыраайы үрүөтээччи быһытынан улуунун исторياتыгар элбэхтик үлэлэһэн кэллэ. Атын да автордарга, составителлэргэ көмөгө, сүбэтэ, бэйэтинэн тэрийсиптэ үгүс. Бу үйэлээх өйдөбүлү түстэһин махталлаах холбура буолар. Улуу Кыайы тематыгар, улуус, нэһиликтэр исторياتыгар анамыт үгүс кинигэлэр дьон-сэргэ билиитигэр тахсыбыттарын бары билэбит. Бу хайысханы республика ветеранскай салалтата олус сөпкө сыаналыыр, Иннокентий Захарович дьонун үлэтин бэлиэтээн эппитэ. Сэрии, тыыл ветераннарын тустарынан кинилэр оҕолоро, сизэнэрэ сурукка киллэриилэрэ үйэтити тыһынан, аҕа көлүөнэҕэ ытыктабыл бэлиэтинэн барара сирдээх, эрэли үөскэтэр үтүө быһыы холлобурун Г.И. Емельянов, К.И. Горохов тустарынан кинигэлэри этиэххэ сөп.

Агардас Кыайы 65 сылын көрсө нэһиликтэр ветераннарын сэбиэттэрэ кыттылыах уонтан тахса кинигэлэр таҕыстылар. Үгүскэ кубулуйбут Аммосовскай, Винокуровскай аабылларга оҕолор дьонун дакылааттарынан кыттылылара аҕа көлүөнэни үөрдөр. Онтон И.Е. Винокуров аатынан Хатын Арыы оскуолатына «Винокуровскай аабыллар баһыҥ дакылааттара» диэн кинигэни таһаарда.

Кэники сылларга, ордук Улуу Кыайы 60 уонна 65 сылларын бэлиэтиир даталарынан сибээстээн улуус дьаһалтатын, депутаттарын сэбиэтин, социальнай хайысхалаах управлениларын, отделларын, хаһаайыстыбаннай, общественнай тэрилтэлэрин быһааччы өйбүллэринэн, кинилэр көмөлөрүгэр тирэҕирэн улууспутугар ветераннар сэбиэттэрэ үгүс үлэлэри ыһытылар. 1990 сылтан үлэлээн кэлбит «Ветеран» программа чопчу хайысханы тутуһарга олук буолар. Билигин улууспутугар 6 сэрии кыттылыаҕа, 1 сэрии оҕдообото, 21 сэрии кыттылыаһын оҕдоболоро, 5 сэрии инвалидтарын оҕдо-

Е.И., Леонтьев Р.Р., Неустроева Е.И., Турантаева М.П., Данилов Н.Д., Гуляева М.А., Иванов А.В. о.а. ис сүрэхтэригэр кыһанан үлэлээбиттэрэ. Колесов В.А., Рожина Е.П., Сысолятина А.С., Первалова Н.П., Ушницкая Ф.Д., Ядрихинская Д.И., Дьяконова С.Е., Бурнашева Т.И., Копырина М.И., Келина А.С., Леонтьев И.Р. ветеран сэбиэтин үгүс сылларга чизэстээхтик салайан кэллилэр.

Ветераннары кытары үлэҕэ И.Е. Винокуров аатынан педколледжка, киин балыһынаҕа, ис дьыала отделыгар, үөрэх, культура салааларын коллективтарыгар болҕомто ууруллар. Манна Ноев Н.Н., Сабарайкина Т.М., Винокурова М.М. улуус сэбиэтин кытары сибээстээхтик үлэлииллэр. Онон биһиги ветеранскай активыт тэрилтэ үлэтигэр биллэр көстөр кылааттарын киллэриститилэр, улуус, республика, Россия бары политическай дьаһалларыгар бөдөн общественнай күөс быһытынан активнайдык кытталлар. Нэһиликтэргэ Нам с. холлобурунун, общественност баҕатынан Саха балаҕаннара Көбөкөнгө, Хатырыкка, Модука, Аппааныга, Хамаҕаттаҕа, 1 Хомустаахха, Партизанна уонна Салбанна тутулунулар. Онон аҕа саастаах дьоннорбутугар ыччаттарытыгар өбүгэ үгэстэрин, төрүт культурабытын утумнуур тэнитэр түһүлгэлэринэн буолулар.

Улуус киинигэр нэһилиэннээҕэ кизэн биһирэбиллэнэн биллэр ветераннар «Иэйи» түмсүүлэрин 15 сыллаах үлэлэрин айар-концерттарынан үөрэ-көтө бэлиэтэтилар. Маны сэргэ ветераннар ортолоругар спорт көрүннэригэр спартакиадалар, ыһахтар ыһытыллан кэллилэр. «Сизникэйга» анал сынныанар баҕалаах, сирдээх-уоттаах түһүлгэлэннибит. Бу сири-уоту улуус киинин 80 саастаах кырдыаҕа, Нам с. ветераннарын сэбиэтин председатели Колесов В.А. салайан кэллэ.

Улууспут, нэһиликтэригэр бары салалталарын, улуус нэһилиэннэтин социальнай көмүскэллээх буолуутугар управлениетим, доруобуйа харыстабылын ситимэ, пенсионнай фонда, культура эйгэтин, ыччат отделын, олохтоох байыаннай комиссариат үлэһиттэрэ улуус ветераннарын сэбиэтин бары тэрээһиннэригэр болҕомтолоох сыһыаннарын, Россия, Саха республикатын сокуоннарыгар олоурбут чопчу көмөлөрүн өйбүлүнэн махтанан бэлиэтиибит.

**Ытыктабыллаах ветераннар, Саха республикатыгар ветераннар общественнай тэрилтэлэрэ төрүттэммитэ 25 сылынан бары активытын итиитик-истинник эҕэрдэлиибит, бу кизэн эйгэлээх общественнай үлэҕэ үтүө көмүстү, өйбүлгүт иһин барҕа махтабытын, дириг ытыктабыллытын биллэрэбит.**

**Н. БАИШЕВ,**  
улуус ветераннарын сэбиэтин председатели

Саха сиригэр көнүл тустуу 55 сылын усталаах туоратыгар Нам тустууктара куһаҕана суох түмүктээх кэллилэр диэххэ сөп. Ордук чорботон маҥнайгы көлүөнэ тустууктар ааттара күүскэ бэлиэтэнэр. Ким Марковтан саҕалаан Н. Гоголев, Н. Алексеев, М. Тихонов, С. Дмитриев, Н. Габышев, И. Бугаев, Н. Охлопков, С. Колесов, А. Алексеев, ону тэнэ кэлиҥҥи көлүөнэ ыччаттара И. Зырянов, С. Никифоров, К. Павлов, П. Юмшанов, билигин Намы ааттата сылдьар чулуу бөбөстөр К. Сивцев, В. Семенов улуус, оройуон айы үөскээбэтэх бөбөстөр буолаллар.

Холобур, былыр бэйэлэрин кэмнэригэр «ханаластар дуо?» диин аатыран-суолуран олоҕорбут ханаластар, бэрт өр кэмнэ Орджоникидзевская оройуон аатырыахтарыттан, күн бүгүнгүр диэри бу үһэ ааттаммыт, көбүөр чулуу маастардарын ахсаанынан биһигиттэн быдан таҕымнар. Ол оннугар билиҥҥи кэмнэ Л. Спиридонов ситиһиллэрэ кинилэр ааттарын күүскэ ааттатар. Онтон Орджоникидзевская оройуон диин аатынан биллэр эрдэхтэринэ И. Кондратьев, Г. Гребнев, З. Иванов маастардарынан киэн тутталлара. Бу дьону мин намнар маҥнайгы көлүөнэ тустууктары кытары тэнни тутан көрдөхпүнэ, улахан өрүһү уонна үрөһү бэйэ-бэйэлэригэр тэннээн көрбүккэ тэннээх өйдөбүл тахсан кэлэр.

Онтон ыаллыгы олоҕор Горнайбытыгар К. Леонтьев үчүгэй маастар үөскүү сылдьыбыта бу, дыһинэн, «Самородок» эбит, эдэр сылдьан, үчүгэй усуллубуйаҕа сылдьыбыта буоллар көрдөрүүлэрэ лаппа үрдүк буолуох киһи хаалбыт эбит диин түмүктүүбүн. Онтон билиҥҥи кэмнэ горнайдары олох үһэ чыпчаалага таһаара сылдьар бырааттыы Контоевтар. Аҕаларынан төрүттэрэ уруккута, ол аата 1930 с. диэри, Нам улуунун дьонун эбиттэр. Нам сирэ Салбаҕтан, Улуу Сыһыы Горнай оройуона тэриллэригэр быһа анныллан бэриллэн хаалбыт. Бу аатталаабыт улуустарытыттан былыр үтүмэн, быдан сыллартан ханаластар уонна намнар тэннэ кэриэтэ сайдан кэллилэр. Онон биһиги намнар кинилэри кытары урут спорт хас да көрүнгэр утарыта көрсөр этибит. Холобура, 1970 с. муус устар ыйга көнүл тустууга Граф Бизрэгэр, итинник хамаанданан утарыта ыйааһыннарын тахсан тустууга, мин бу строкалар автордара, бу иннинэ Нам оройуонун чемпиона, хамаандабар соботох кыайыһы аҕалытым. Алта ыйааһынна тустубуптук. Сорохтор тэннэспиттэрэ, үгүспүт хотторон, хамаанданан түмүккэ хотторон тахсыбыппыт. Оччолорго оройуоннарга оҕо спортивнай оскуолалара тэриллэ илик кэмнэрэ этэ. Онон тустуу миэстэтигэр секция ыһытынан барар буолан, ханна тэрээһиннээх сирдэргэ ыччат, улахан дьон тустуунан дьарыктаныыла, билиҥҥи кэмнэ тэннээтэххэ, быдан маассабай, үгүс буолара. Ол оннугар көнүл тустуу техникатын баһылааһын, биллэн турар, билиҥҥи балаһыаннабаттан быдан атын таһымна турара. Олоххо кэм-кэрдии туһунан ирдэбиллээхтэр уонна өйдөбүллээхтэр. Ону билиҥҥи кэми кытта хайдах да сатаан тэнни тутуллубат. Онон туох да диэбит иһин, биһиги маҥнайгы көлүөнэ көнүл тустууга маастардыбыт ааттара Саха сиригэр спордун сайдыытыгар, инники сылдьарыгар, ити үһэ ахтан аһарыт спортсмен тустууктарыбыт дьонун кылааттары бэйэлэрин кыахтарынан киллэрибиттэрэ өр кэмнэ сууралыбата буолуо диин эрэнэбин.

Үөдэйтэн көнүл тустууга олох улахан маастардар үөскүү сылдьыбытара. Хомойох иһин, бу кэлин уонунан сылларга биир да көбүөр маастара үүммэтэ.

Үүнэр перспективата да тобулла илик быһыылаах. Ааспыт сайын дойдубар Үөдэйгэ ыһаахха кымыс иһэ, бырааһынныктыы тахса сырыттаһына, Үөдэй олохтооҕо, былыр оҕо сылдьан биир тэлгэххэ олоҕорбут, өссө оскуолаҕа 7-с кылааска үөрэнээччим, билигин дьонун ыал аҕата, түс-бас киһи, пенсия саастаах, кэпсэтэ олоҕор бэйэтин хомолтотун, Үөдэйтэн

стадионулар 4 эр бэрдэ эрдэйдэнэ туһан баран тупсараллара буолуо. Онтон өссө билистэххэ, убайын Е.Г. Яковлев туһунан кылгас ахтыы суругар: «1958 с. Үөдэйгэ көнүл тустууну тэрийбитим. Үөдэй ыччаттара бары кыттыбыттар. 1959 с. Намга хамаанданан үөдөйдөр бастабыппыт. 8 ыйааһынтан 4-гэр чемпионунан буолбуттара: Николай Никитин (бу Амма киһитэ,

Сыыстарбат буоллахпына, ону П.С. Владимировтан ылбыт курдук саныыбын. Кини Москва куоракка студеныы сылдьан классическай тустуунан, билиҥҥинэн греко-римскэй тустуунан дьарыктана сылдьыбытын, өссө күрэхтэһиллэргэ кытта сылдьыбытын туһунан тыһынааҕар ахтар этэ уонна Үөдэй оннук бүтэй сир буолбатах. Нам бөһүөлөгүн, куораты

көрдөрүүлэрин кини армияҕа барыта иккис эрэ сылларыгар ситиһэ охсубут. Ол аата үгүс сырата, бэлэмэ, барыта кэриэтэ, Үөдэйгэ, Намга сылдьар кэмнэригэр оҕоһуллубут буолан тахсар. Кини физиологическай этин-хаанын сайдыыта эмиэ уратылардаах этэ. Олох улахан эрчилли объектулар кирибит эбит Тренировкаҕа баар хаарыттыкаларга көстөр уолаттары барыбытын кытары эргичи тустан тахсара да сылайбыт быһыыта биллибэт этэ. Өссө бу спордан туораабыт 1969-70 сылларын эргин. Биир тыһынан этгэххэ, Чурапчыга Д.П. Коркин илиитигэр эрдэ түбэспитэ буоллар, саха норуотугар, баҕар, Сахаачча курдук өйдөбүлү эрдэ киллэриэн сөп этэ. Онтон тренер быһыытынан, тоҕо эрэ, бэйэтин күүскэ ааттаппата. Тулалыыр дьонугар сүрдээх аптарытыаттаах, эдэр ыччаты магнит курдук түмэ тарда сылдьар киһи, тренер буолар перспективалаах этэ. Тустуу техникатын олус үчүгэйдик баһылаабыт этэ. Холобур, кини «мельница» диин приему араас варианттарынан олох энкилэ с уох онороро. 1970 с. саас мин республика зонатыгар бараары сырыттаһына, итилертэн бэйэтэ эрэ онорор «мельница» варианты анаан-минээн көрдөрдө, үөрэттэ. Онтукан үс түһүмэхтэн онгоһуллар эбит. Икки бастакыта барыта бэлэмнээһин, дьэ, ол кэнниттэн үсүһэ, уустук захваттан утарсаачыгыт бүтэһиктээхтик быраҕыы, тиэрэ эргити. Билиҥҥээҥгэ диэри тустууга улахан маастардар итинник хайысханан приему оноролор.

Оскуолаҕа физкультура учууталынан үлэли сылдьыбыта. Тренердиргэ да усуллубуйа баар курдук этэ тыһынан баран, туга эрэ табыллыбатаҕа. Онтон С. Никифоров уонна И. Зырянов, эмиэ айылҕаттан олус күүскэ айдарылаах дьон, кыахтары ситэ туһамматылар дии саныыбын. М. Тихоновка холоотоохко, кинилэр талааннара арылларыгар, арыый сайдылаах үйөү үөскээһинэр, бары кыагы барытын туһаммытара. Ол тыһынан баран, ити дьон олох атын иитиллээх буолан, спортивнай карьераларыгар улахан мөһөһү үөскөспүтэ. Өскөтүн И. Зырянов кэм бэйэтин биллэрбит эбит буоллаҕына, С.Никифоров улахан спортка олох элбэҕи ситиһиэх киһи, эдэр киһи уолдамды буолан, бэйэтэ сыһа үктээн биэрбитэ. Ол да буоллар, 7 сыл олох көбүөргэ үктэмэккэ сылдьан 1988 с. республика чемпио буолар чыска тиксибитэ. Оччотугар олох улахан талаан сүтэ сылдьыбыта көстөн турар суол. Бу дьонго иккиэннэригэр аҕа саастаах биир дойдулаахтара М. Тихонов спортка бэринитэ, фанатизма баара эбитэ буоллар, олох атын көрдөрүүлээх буолуо этилэр. Ол үрдүнэн И. Зырянов аата международнай турнирдарга, ССРС түһүлгэлэригэр күүскэ дуораһыан ылбыта. Бу холобурдартан ураты спорт араас көрүнгэригэр үөдөйдөр ааттара син балайда ааттанар. С.П. Ядреев, Ю.А. Эверстов, С.М. Охлопков, бырааттыы П.А. уонна У.А. Барашковтар, К.М. Шелковникова уо.д.а. ааттары элбэхтик ааттыахха сөп.

Ыстатыйам биир сыала-сорука — киһи аатын чопчулааһын. Хайа баҕарар сир, киһи аата-суола барыта историческай чаччыларга олоҕорбут буолуохтаах. Үөдэй историятыгар көнүл тустуу курдук спорт көрүнгэ сайдыытыгар ким төһүү күүс буолубута чопчуланарыгар көмө буоллун диин түмүктүүбүн.

**Ф.А. СОЛОВЬЕВ,**  
Үөдэй нэһилиэтин бочуоттаах  
гражданина, Дьукуотка к.  
олохтооҕо

(Төлүбүрдээх төрүөккэ  
бэчээттэнэр)



## ТУСТУУЧУ САБАЛААЧЧЫЛАР

тоҕо тустуук маастардар иитиллэн тахсыбаттары, онно мин кыттым суоҕун туһунан сирэйбэр малтачы эттэ. Ол тыһынан баран, саамай сөпкө ис санаатын тоҕо тэбэтэ дии саныыбын. Хата, мин ону испэр сэргии иһиттим. Бу төрөөбүт дойдубар Үөдэйгэ тустууга ыалдьар дьон баалларыттан. Ити киһи курдук санаалаах элбэх киһи баар буоллаҕына, уонна оннук санааны нэһилиэһи ортотугар сайыннардахха эрэ спорт ханнык баҕарар көрүнгэ, ордук саха дьонугар чугас, көнүл тустуу сайдарыгар төһүү күүс үөскүүр. Онтон бу кэпсэпит киһим эһэтэ Үөдэй олохтоохторугар улахан күүстээһинэн биллибит, бөдөн улахан киһи эбитэ үһү. Мин оро сылдьан үгүстүк испэр аатым этэ. Чиэспэр күүстээххэ холообут киһилэрэ. Ол аата билигин 400 кг көтөвөр, өндөтөр киһи аатырар үһү. Киһим этэр: «Манна Үөдэйгэ кыахтаах оҕолор элбэхтэр, кинилэртэн талан үчүгөйдэрин куоракка киллэрэн үчүгэй усуллубуйа эрчийэххэ эрэ наада. Бэйэлэрэ үүнэн тахсыахтара».

Мин иннибэр Иннокентий Гаврильевич Яковлев араас кэмнэргэ суруйбут үс суруга сытар. Уопсай өйдөбүлү биир. Үөдэйгэ спорт араас көрүнгэригэр кимнээх бастыҥнарын туһунан ахтыбыт, мин көрдөһүүбүнэн. Кини Өлүөхүмэҕэ олоҕор эрдэһинэ, көнүл тустууну Үөдэйгэ ким тэрийбитэй диин боппуруска бэрт быстахтык суруйбут. Ону туох баарынан киллэрэбин: «Көнүл тустууну аан маҥнай маат тиктэрэн мин саҕалаабытым. Онон хам-түм Тихонов Максим кэлэ сылдьар этэ. Онтон Владимиров П.С. тэрийэр өтүгүнэн үчүгэй этэ уонна хамаандаҕа сүүрэр этэ», — диибит. Манна Яковлевтар чэпчэки атлетикаҕа лаппа Нам оройуонугар балайда өр кэмнэ инники сылдьыбыттары туһунан ахтыы онорбут. Ол курдук, 1952 с. эстафетаҕа 4x100 үс бырааттыы Яковлевтар Егор-Домкрат, Лев, Иннокентий уонна биир дойдулаахтара Сив Петрович Ядреев буоланнар Нам оройуонун рекордун олохтообуттар 46,4 сөк. кэлбиттэр. Ортотунан ыллахха, 11,6 с. Оччотообуҕа олох улахан көрдөрүү дии саныыбын. Билигин да билиҥҥи үчүгэй оҕоһуулаах тартаҥнай стадионна ити көрдөрүүнү тупсарар, төһөнөн куоһарар Нам



кэлин ССРС спордун маастара буолбута, аммалар кизн туттар киһилэрэ этэ), Максим Тихонов, Егор, Иннокентий Яковлевтар. Иккис миэстэҕэ тахсыбыттара: Иннокентий Нератов, Пантелеймон Эверстов».

Мантан көстөрүнэн, Үөдэйгэ, оччотооҕу Үөдэй бастыҥ ыччаттара, чулуу спортсменнар Яковлевтар уонна Владимиров П.С. буоланнар, көнүл тустууну өрө тулуптатар, илээбиттэр саҕалаабыттар. Оччотугар Иннокентий Гаврильевич Яковлев аата маҥнайгы саҕалааччы, тэрийээчи буолан тахсар. Билигин баар Үөдэй бастакы көлүөнэтин тустууктара: М.М. Тихонов, Н.Н. Эверстов, М.Г. Посельская, К.К. Крыжановская, И.М. Эверстов уонна биир эмэ миэхэ биллибэт киһи да буолуон сөп.

Көнүл тустууну ыллын да тустан барбаккын. Манна сатаатар быраабылатыгар быһаарсыахха наада. Бэйэтэ да сотору-сотору быраабыла уларыйа турар. Онон улахан мөккүөрдэри, аан дойдуну түһүлгэтигэр тийэ үөскэтэр. Аны иккиһинэн тустуу техникатын, тактикатын кыратык билиэххэ наада. И.Г. Яковлев: «Оччолорго комсомольскай тэрилтэ секретара эһим», — диибитэ өйбөр хаалан хаалбыт. Баҕар, ол иһин да буолуо, итинник дьыалаҕа ылыстаҕа. Онтон тустуу приемын баһылааһынна, мин сабаҕалааһымнан П.С. Владимиров оруола эмиэ баар буолуохтаах. Оҕо сылдьан ыаллы оҕолор М.Г. Посельская, Пороговтарга элбэхтик сылдьар быһыылаах эһим. Онон кумааҕы плакаттар бааллары, ити билиҥҥи приемнар бааллары курдук өйдүүбүн.

кытары күнүнэн сибээстэһиэххэ сөп. Кэлэ-бара көнүл тустуу туһунан, туох сана сүүрээһинэр кириилэрин билэ-көрө сырыттахтара дии.

Мин бэйэм тус санаабар, Үөдэйтэн үс киһи - М.М. Тихонов, С.С. Никифоров уонна И.Н. Зырянов көнүл тустуу көбүөрүн олох улахан маастардара, бэйэлэрин кыахтары ситэ туһаммакка хааллылар. Кинилэртэн саамай аҕа саастаахтара М.М. Тихонов туһунан олох элбэх тэннэбиллэри, холобурдары аҕалаахха сөп. Кини дыһынээх айылҕатынан улахан спортка ананан төрөөбүт киһи диин өйдөбүлгэ кэлэбин. Ону кини көнүл тустууга ситиспит көрдөрүүлэрэ туоһулулар тыһынан баран, эрдэ эһийи ылан улахан спордан туораабыта. Кини 1965 с. сахалартан бастакынан ССРС Сэбиллэнилээх күүстэрин чемпиона буолуута тустуук айы суох ситиһии.

Билигин журналист А.В. Васильев-Көрдүгэн 2009 с. таһаартарбыт П.Е. Алексеев туһунан буклетыгар кини сүрүн утарсааччылары ааттары испииһэгэр М. Тихонов аата баар. Онон суруллубут: «Максим Тихонов Саха сирэ, ССРС спордун маастара. ССССР 1962 с. боруонса призера, «Урожай» ДСО Россиятааҕы Сэбиэтин 1963 с. чемпио. Забайкальскай байыаннай окууриктан Советскай Союз Сэбиллэнилээх күүстэрин 1965 с. сахалартан бастакынан чемпиооннаабыта, нөҕүө сылыгар боруонса мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Сибиир уонна Дальнай Восток зонатыгар, онтон РСФСР чемпионатыгар 1965 с. Петр Алексеев кэнниттэн иккис миэстэлэрдээх». Бу

**Күннэтэ көрөр дьоммут**

Алексей Иванович Никитини 50 сааһын туолар өрөгөйдөөх үбүлүөйүнэн сахалыы айхаллыбыт, ураанхайды уруйдуубут. Алексей Иванович Уйбаан уонна Любовь Никитиннар дьэ кэргэттэригэр күн сириин көрбүтэ.

1973 сылтан оскуолаҕа

**ДЭГИТТЭР СПОРТСМЕН**

үөрэнэр кэммитэн спордунаан дьарыктанан барбыта. Бас-



такы улахан ситиһиитэ 1973 с. оройуон иһинэн ытыллар күһүнүгү кросска 400 м иккис миэстэни ылбыта. Бу кэнниттэн кини тустуунан утумнаахтык дьарыктанан кириэн барбыта. 1976 с. 60 кг оройуон чемпион тустууга буола улааппыта. 1978 с. Граф Бизэргэр СПТУ-га үөрэнэр сылларыгар Саха сириин профтехүөрэхтээһинин 14-с спартакиадатыгар көңүл тустууга 70 кг иккис миэстэни ылбыта. 1979 с. Дьокуускай куоракка ытыллыбыт «Урожай» ДСО уобаластаагы сәбиэтин көңүл тустууга күрэхтэһиитигэр 70 кг иккис миэстэни ылбыта. Бу сыллаа көңүл тустууга Бүтүн Россиятаагы турнирга Дьокуускай куорат исполкомун бириһингэр 70 кг ыйааһынна 3-с бириһингэр миэстэҕэ тахсар.

1980-82 сс. Ийэ дойдутун иннигэр ытык иһин төлүү Советскай Армия кэжкэтигэр ыгырыллар. Бу сулууспальыр кэмигэр 3522 №-дээх байыаннай чаас бойбубу уонна политическай бөлөмнэнигэ ситиһиитин иһин Бочуотунай грамотанан наҕараадаланар.

1982 с. армияттан эргиллэн кэлэн СГУ-га педагогическай факультет физкультурнай отделениегэр үөрэнэ кириэр. 1982 с. Союзка үөрэхтээһин 60 сылыгар аналлаах студенттар 27-с спартакиадаларыгар көңүл тустуу күрэхтэһиитигэр 3-с миэстэни ылар. Бу үөрэнэр сылларыгар тустуутун таһынан сүүрүүнэн эмиэ дьарыктанар уонна кэжкэ ситиһиилэри ылар. Ол курдук, сүүрүүгэ «Якутский университет» хаһыат бириһингэр 2-с миэстэҕэ тиксбитэ. 1986 с. Дьокуускай куоракка ытыллыбыт СГУ спартакиадатыгар саха национальнай көрүннэрин күрэхтэһиитигэр хапсаҕайдаһан тустууга 80 кг дылы абсолютнай чемпион аатын ылан саха национальнай көрүннэрин күрэхтэһиитигэр маастар нуорматын толорор.

1986 с. үөрэҕин ситиһиилээхтик бүтэрэн Нам орто оскуолатыгар физкультура учууталынан үлэтин саҕаларыт. 1987 с. Намнааҕы оҕо спорттивнай оскуолатыгар директорынан ананар. 1989 с. Саха сириин уобаластаагы сәбиэтин профсоюзун «Үрдүк спорттивнай көрдөрүүлэрин уонна улууска, республикаҕа физкультураны уонна спорду пропагандалааһынна өнөтүн иһин» диэн ис

хоһоонноох Бочуотунай грамотанан наҕараадаланар. 1990 с. Нам оройуонун уонна Саха сириин Госкомспордун, ВДОРСО профсоюзун «Улуус бастын спортсмена» диэн Бочуотунай грамотанан наҕараадаламмыта. Бу сылтан Алексей хапсаҕайдаһан тустууга республикаҕа бири бастыгнар ахсааннарыгар кирибитэ.

1990 с. сахалартан бастакынан Союз сүүмүрдэммит хамаандатыгар кирибит Семен Дмитриев аһаҕас турнирыгар чемпионнабыта. 1991 с. Дьокуускайга, 1992 с. Ньурбага, 1993 с. Уус-Алдан Бороҕонугар, Дьокуускай куоракка (киин зона), 1994 с. Бороҕонго республикаҕа бастыыры иһин күрэхтэһиитигэр Н.Н. Тарскай кэриэһигэр биэс сыл субуруччу үстэ бастыыры, биридэ иккис, биридэ үһүс буолар. 1995 с. Тындаҕа ытыллыбыт Улуу Кыайыы 50 сылыгар аналлаах «Ковер БАМа» Бүтүн Россиятаагы турнирга үһүс миэстэни ылан көңүл тустууга маастар нуорматын толорор. 2009 с. Бүлүүгэ ытыллыбыт Баһылай Манчаары ооньууларыгар ветераннар ортолоругар 80-тан үһөһө кү үһүс бириһингэр миэстэҕэ тахсар.

Алексей Иванович олоҕун усталаах туоратыгар сөбүлээн илдьэ сылдьыбыт дьарыгынан тустуунан 2010 с. диэри дойдутун чиэһин үгүс элбэх улуус, республика, Союз күрэхтэһиитэригэр чистээхтик көмүскээбитэ. Ол туоһунан 2010 с. Москва куоракка «За большой личный вклад в развитии физкультуры и спорта, борьбы халсагай и вольной борьбы в РС(Я)» диэн ис хоһоонноох Махтал суругу Россия спорттивнай тустуутун федерациятын президенттэн, олимпийскай чемпион Михаил Мамаишвили илиититтэн тупсуга дакаастыыры. 2011 с. саҕалаан индивидуальнай предприниматель буолар, Нам иһигэр бири атынан дьарыктанар «Талба» ырынагы илдьэ саҕалаан үлэлэтэр. Маны таһынан, тустуунан дьарыктанар. Үлэтин тас өттүгэр общественнай үлэтин ыһыктыбат. Нам 1 №-дээх, Нам начальнай оскуоаларын попечителэ.

Алексей Иванович үс оҕо амараһаата. Уола Иван Санкт-Петербурттаагы университеттэ бүтэрэн билгин Дьокуускай куоракка «АКВА-VS» производствотын сәбиэдиссэйинэн үлэтири. Улахан кыһа юрист. Кыра кыһа Нам 1 №-дээх оскуола 10-с кылааһын үөрэнэччигэ. Икки сизнэһэ — Артем уонна Алексей. Кэргэнэ Елена Вячеславовна педагогическай наука кандидата, СР үөрэҕин туйгуна, үөрэх управленийтын методиста.

2011 с. А.И. Никитин СР Президентэ Е.А. Борисовтан «СР көңүл тустуу сайдытыгар улахан өнөтүн иһин» диэн бәлиэни тупсуга бу Алексей Иванович аңардас улуунугар эрэ буолбакка, бүтүн Саха аатын сиригэр тустуу сайдарыгар сүңкэн улахан кылаатын киллэрбит уонна ону туруулаһыт киһинэн буолар. Күндү киһибитигэр өссө даһаны өр кэмнэ үөрүүнү үксэтиһэ, үтүнү-кэрэни түстэһэ, инникени өтө көрөн кэлэр кэнчээр ыччатын сырдыкка тардыһар ыраас санааһын салайса, сыыдам сыллары, күргүөмнээх күннэри аахсыбакка сылдьарыгар, чэгиэн-чэбдик доруубуйаны, бары үчүгэи баҕарабыт.

**И. УВАРОВСКАЯ**  
(Төлөбүрдээх төрүөккэ бәчээттэнэр)

**Спорт – дьулуур, спорт – тулуур**

**КЫРДЬАРЫ БИЛБЭТТЭР**  
Муус устар бастакы күнүгэр Майаҕа ФМЖД маастара, дуобакка аан дойдутаагы кылаастаах арбитр Дмитрий Васильевич Сыромятников бириһингэр ветераннарга «100» дуобакка аһаҕас күрэхтэһи буолла. Биһиги улуустан 4 спортсмен кытынна. Эр дьонго 32 дуобатчыттан бастакы Василий Куприянов (Таатта), иккис Семен Исаков (Горнай), үһүс Иннокентий Ефимов (Дьокуускай). Бу спорт маастардарын кэннилэригэр бэркэ табыллан Геннадий Яковлев (Партизан) төрдүс миэстэҕэ тахсан анал бириһинэн наҕараадаланна. Ветеран дьахталлар үһүөлөр. Чемпионнаан маастар Розалия Егорованы кыайан Акулина Беляева (Нам) таһыста.

**ДУОБАТ УМСУЛҔАНА — КҮҮСТЭЭХ**

Майтааҕы күрэхтэһиини даһасытынан муус устар 2 к. Дьокуускай куоракка спорт ветерана Николай Петрович Уваровскай бириһингэр күрэхтэһи ытыллына. Ветераннарбыт аны дуобат икки көрүгэр тэҥнэ «64 — 100» күүстэрин холостулар. Эр дьонго (46 дуобатчыт) бастакы — спорт маастара Валерий Хорин (Дьок.) иккис маастарга кандидат Савва Аргунов (Майа), үһүс спорт маастара Василий Куприянов (Таатта) ыллылар. Бу сырыыга дьахталларбыт иккилээр. Чемпион — спорт маастара Розалия Егорова (Нам), иккис — маастарга кандидат Акулина Беляева (Нам).

**ҮРДҮККЭ КЫНАТТЫЫР — ИШИМБАЙ**

**Сокуону билиэххэ, тутуһуохха уонна туһаныахха**

Булт сезона саҕаламмытынан сибээстээн ис дьыала отделын лицензионнай-көңүллүүр үлэ инспектора, полиция старшай лейтенана Н.В. Потанов нэһилиэһнэ сэрэхтээх буолуугар иһитиннэри оҕордо.

**— Николай Владимирович, бастатан туран дьон сәби-сәбиргәли көңүл өттүнэн туттарытын туһунан кәпсәтиэххэ.**

— Общественноса куттал суох буолуутун үрдэгэр, криминальнай туттууга гражданнырга куттал суох буолуутун кэһи миэрэлэрин аччатар сылтан сәби-сәбиргәли баҕа өттүнэн туттарыыга төлөбүр оҕоһулар. Ол курдук, СР правительствотын 2012 с. олунньу 10 к. тахсыбыт уурааҕар олоҕунан төлөбүр сыаната маньык быһылыбыт (хамнас алын кээмэйинэн): бой-обуйи оружиеҕа — гранатомет, миномет, пулемет — 25-50, аптамаат — 20-40, бинтигепкэ, карабин — 10-20, бәстилиэт, револьвер — 10-20. Служебнай сәп-сәбиргәл — бәстилиэт, револьвер — 10-20. Гражданскай сәп-сәбиргәл — нарезной булт саата, нарезной спорттивнай саа — 15-30, пневматическай булт саата, огнестрельнай гладкоствольнай саа, спорттивнай гладкоствольнай саа — 10-20, газовой бәстилиэт, газовой револьвер, сигнальнай оружие — 10-20.

**ОГПН сэрэтэр**

2011 сылга Нам улуунугар 39 тыа баһаара буолла. Бу баһаардарга уопсайа 48386 га тыа умайда. Аңардас ыам ыйыгар

**СААСКЫ ӨРТӨӨҮН — БАҔААР ТӨРҮӨТЭ**

улууска 24 баһаар тахсыбыта, биричинэлэрэ сааскы өртөөһүннэр уонна тыаҕа уоту сэрэҕэ суох туттууттан, костеру көрүүтэ суох хаалларыттан. 39 баһаартан 6 баһаар эгинтэн, онтон атыттары киһи дьалаҕай быһыытыттан таһыстылар.

Сири өртөөһүгнэ саҕа ирдэбилинэн, алаас тулатын хоруттаран баран (минерализованнай полоса, кэтитэ 0,5 м итэҕэһэ суох), анал техникалаах, кэтээн көрөн туран оҕоһулуохтаах. Өртөөһүнү оҕоһулуон иннинэ сириин аатын, бириэмэтин ыйан

**ДУОБАТ КУЛУУБА КЭПСИИР**

Башкортостан «100» дуобат киһинэн биллэр. Оҕолор сааскы каникулларын бириэмэтигэр Ишимбай куоракка «100» дуобакка үөрэнэччилэргэ сүдү суолталаах ФМШ чемпионаты ытыллына. Бу иннинэ Санкт-Петербурга оҕолорго «100»-хэ Россия чемпионаты буолбута. Россия чемпионаты — республикабытыгар ытыллар «Азия оҕолоро-2012» международнай турнирга спортсменнары сүүмүрдэһин быһыытынан ааһылыбыта. Онтон ФМШ (Федерация международных шашек) чемпионатыгар бастаабыттар Европага уонна аан дойдуга тахсарга путевка ылаллар. СР, РФ үтүөлээх тренеры Н.Н. Кычкин-1 оскуолатын аасыт Ньургуйаана Азаровабыт бу да сырыыга уһулчүчүтүк кирисэн чемпион аатын ылан Сахатын республикатын дорҕуччу аатта.

**ФЕДЕРАЦИЯ КУБОГА**

Муус устар 7 к. Саха республикатын дуобакка федерациятын отчуоттуур-быыбардыыр конференциятын бириэмэтигэр «64» дуобакка федерация кубога ооньонно. «Түһүлгэ» дуобат кулуубуттан кынат анньыммыт, дуобакка үөрөппит оҕолорбут Ньургуйаана Азарова бастакы, Сайыына Попова (1 Хом.) иккис миэстэри ылылар, үһүс Света Абрамова (Чурапчы спортокуола) таһыста.

**САҔА СЫЛ ЧЕМПИОННАРА — НАМНАР**

Нуучча дуобатыгар республика чемпионаты муус устар 5-8 кк. Дьокуускай куоракка ыты-

лына. Эр дьонго 80, дьахталларга 26 дуобатчыт швейцарскай системанан уон биридии туурга киристилэр.

Эр дьонго чемпион аатын бири дойдутаахтык, гроссмейстер Александр Азаров ылла. Иккис гроссмейстер таһымыгар ооньуур эдэр маастар Николай Гермогенов (Дьок.) таһыста. (Былырын Намга ытыллыбыт республика чемпионатыгар Александрдаах Коля эмиэ бастакы-иккис миэстэлэри үллэстибиттэрэ). Үһүс миэстэни «соһуччу» диэххэ, өр сылларга дуобаттан тэйэ сылдьан баран спорт маастара Александр Якушев (Хаҕалас) ылла.

Дьахталларга 11 тууртан (кылгас бириэмэҕэ) уон аңар очкону сурунан республика чемпионатын аатын Сайыына Попова сүктэ. Иккис миэстэ Ньургуйаана Азарова, үһүс Света Абрамова (Чурапчы) ыллылар. Уһун бириэмэҕэ — 11 тууртан түөртүгү тэһнэһиллээх, сэттэли кыайылаах Сайыына Попова, Ньургуйаана Азарова тоҕус очкону сурунан тэһ көрдөрүүлэниилэр. Коэффицент аарытынан чорбойон республика чемпионатынан Ньургуйаана Азарова ааттанна. Иккис — Сайыына Попова. Үһүс миэстэҕэ республика, Россия былырынгы чемпиона, спорт маастара Степанида Кириллина (Бүлүү) аҕыс аңар очкону ылан таһыста. Төрдүс миэстэни Алина Собакина (Чурапчы) сэттэ аңар очколаах ылла.

«Түһүлгэ» кулууп, 1 Хомустаах

**БУЛЧУТ ТЫАҔА СЭРЭХТЭЭХТИК СЫДЬЫАХТААХ**

Бэйэ оҕоһуу оружиета (атипичнай), обрез — 15-30, бэйэ оҕоһуу гладкоствольнай оружие, гладкоствольнай оружие обреза — 10-20. Боеприпастар — снаряд, миннэ, граната — 15-30, илии гранатата — 10-20, нарезной саа ботуруоннара — 0,1. Эстэр веществолар, устройстволар, эстэри средстволара — тротил, аммонит, гекоген — 1 кг тротиловай эквивалентна — 15-30, эстэри средстволара — 5-10, эстэр устройство — 20-40 — 1 кг тротиловай эквивалентна. Манна даҕатан эттэххэ, сыана хас да төгүл үрдэтэ. Холобур, былырын нарезной булт саатын туттарыыга 5-15 хамнас алын кээмэйэ этэ.

**— Булуур сезон саҕаланара 4 күн хаалла. Булчуттарга анаан тугу этиэн этэй?**

— Бастатан туран, тыаҕа олус сэрэхтээхтик сылдыахха наада. Ол эбэтэр сааны бэйэ-бэйэҕэ уларсы көңүллэммит, сааны атын киһиэхэ уларсыбыт киһи эппиэтинэһи сүгэр. Бултуу тахсар дьон сааларын харайалларыгар, илдьэ сылдыалларыгар көңүллээх, охотбилиэттээх уонна куска лицензиялаах буолуохтаахтар. Көңүлэ, айанныы

сылдыар кэмигэр саата чехола суох киһиттэн саата былдьанар. Ботуруон айанныыр бириэмэҕэ саа иһигэр угуллуо суохтаах. Үгүс киһи сааларын дьыалэригэр сейфэҕэ укаттар. Сокуон быһыытынан саа биридии киһи саата сейфэҕэ угуллуохтаах. Дьыэҕэ хас да саалаах киһи баар буоллаһына барыларыгар биридии сейфэ баар буолуохтаах. Сейфэ күлүүһэ ханна баарын хаһаайын бэйэҕэ эрэ биллэхтээх, дьыэҕэ баар атын дьон биллээ суохтаахтар.

**— Сааны илдьэ сылдыарга медкөрүүнү бараллар дии?**

— Саа биридии саалаах киһи медкөрүүнү барар. Ол гынан баран, иккис сааны атыылаһар, болдьобун уһатар буоллаһына, бастакы сааҕа медкөрүү болдьобо бүтэ илик буоллаһына, иккистэн медкөрүүнү барбат. Түмүккэ тыаҕа сэрэхтээхтик сылдыаргытыгар, сааны сэрэнэн туттаргытыгар, саанын туола илик оҕолорго биэрбэккитигэр уонна баһаартан сэрэхтээх буоларгытыгар, уоту отторго бары быраабыланы тутуһаргытыгар, уоту көрүүтэ суох, умулларбакка хаалларбыккытыгар ыгырабын.

**Кәпсәттэ В. РЫКУНОВА**

дьон олоҕор сиригэр баһаар тахсыыга элбириин бәлиэтиэм этэ. Ол сүрүн биричинэтинэн тәлгәһэ отун өртөөһүн уонна бөҕү уонна баран көрүүтэ суох хааллары. Быраабыла быһыытынан бөҕү

тутуулартан тәйиччи, тыала суох күн, көрөн туран уматтыллаахтаах. Тәлгәһэ отун өртөөһүн кытаанахтык бобуллар. Буруйдаахтар административнай эппиэтинэскэ тардыллыахтара.

Түмүкүр, тыаҕа сылдыаргытыгар уоттан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын тутуһан, күөх тыабытын ойуур баһаардырттан харыстыаһын дьон ыгырабын.

**Н.А. ПАРНИКОВ,**  
Намнааҕы баһаарынай надзор начальнига, ис сулуусна подполковнига



**Понедельник, 7 мая**

05.50, 06.10 X/ф «Любовь земная»  
06.00, 10.00, 18.30 Новости  
07.50 Армейский магазин  
08.25 М/с «Тимон и Пумба»  
08.45 М/с «Смешарики. ПИН-код»  
09.00 Маршал Рокоссовский. Любовь на линии огня  
10.15 X/ф «Дачная поездка сержанта Цыбули»  
11.35 X/ф «Офицеры»  
13.25 Т/с «Жуков»  
17.40 Торжественная церемония вступления в должность Президента Российской Федерации В.В. Путина  
19.00 Т/с «Диверсант»  
21.00 Время  
21.30 Клуб Веселых и Находчивых. Высшая лига  
23.50 Великая война  
00.50 X/ф «Мерседес уходит от погони»  
02.20 X/ф «Свет в тьме»

**Вторник, 8 мая**

05.10, 06.10 X/ф «Один шанс из тысячи»  
06.00, 10.00, 12.00 Новости  
06.50 X/ф «Судьба»  
10.10, 03.40 Песни

Весны и Победы  
12.15 X/ф «Поп»  
14.40, 18.15 Т/с «Жуков»  
18.00 Вечерние Новости  
19.00 Т/с «Диверсант»  
21.00 Время  
21.30 Мульти личности  
22.10 X/ф «Весна на Оudere»  
00.05 Великая война  
01.10 X/ф «Ожидание полковника Шалыгина»  
02.35 Маршал Рокоссовский. Любовь на линии огня

**Среда, 9 мая**

05.00, 12.00, 15.00, 15.50, 17.00, 18.00 Новости  
05.10 День Победы  
09.50, 12.10, 17.10, 15.10, 18.10, 19.00 Т/с «Диверсант. Конец войны»  
16.00 Москва. Красная площадь. Парад, посвященный Дню Победы  
18.55 Светлой памяти павших в борьбе против фашизма. Минута молчания  
19.20 X/ф «Снайпер 2. Тунгус»  
22.00 Время  
22.30 Легендарное кино в цвете. «В бой идут одни старики»  
23.55 Великая война  
00.45 X/ф «Живые и мертвые»  
04.10 Марк Бернес. «И надеюсь, что это взаимно»

**Четверг, 10 мая**

05.00 Доброе утро  
09.00, 12.00, 15.00 Новости  
09.05 Контрольная закупка  
09.40, 13.50 Женский журнал  
09.50 Жить здорово!  
10.55 Модный приговор  
12.15 Добрый день  
13.20 Криминальные хроники  
14.00 Другие новости  
14.20 Понять. Простить  
15.15 Т/с «Обручальное кольцо»  
16.15 Между нами, девочками  
17.00 Среда обитания  
18.00 Вечерние Новости  
18.45 Давай поженемся!  
19.50 Пусть говорят  
21.00 Время  
21.30 Т/с «Моя вторая половинка»  
23.10 Вечерний Ургант  
23.40 Ночные новости  
00.00 Великая война  
01.00 Тайные дороги войны  
01.45 X/ф «В открытом море»  
03.50 Мадонна маршала Конева

**Пятница, 11 мая**

05.00 Доброе утро  
09.00, 12.00, 15.00 Новости  
09.05 Контрольная закупка  
09.40, 13.50 Женский журнал  
09.50 Жить здорово!  
10.55 Модный приговор  
12.15 Добрый день  
13.20, 05.35 Криминальные хроники  
14.00 Другие новости  
14.20 Понять. Простить  
15.15 Т/с «Обручальное кольцо»  
16.15 Между нами, девочками

**Суббота, 12 мая**

05.00 Доброе утро  
09.00, 12.00, 15.00 Новости  
09.05 Контрольная закупка  
09.40, 13.50 Женский журнал  
09.50 Жить здорово!  
10.55 Модный приговор  
12.15 Добрый день  
13.20, 05.35 Криминальные хроники  
14.00 Другие новости  
14.20 Понять. Простить  
15.15 Т/с «Обручальное кольцо»  
16.15 Между нами, девочками

17.00 Жди меня  
18.00 Вечерние Новости  
18.45 Поле чудес  
19.50 Пусть говорят  
21.00 Время  
21.30 Достояние Республики  
23.40 X/ф «Криминальная фишка от Генри»  
01.40 X/ф «Главная мишень»  
03.30 X/ф «Тезки»

**Воскресенье, 13 мая**

06.00, 10.00, 12.00 Новости  
06.10 X/ф «Евдокия»  
08.25 Служу Отчизне!  
09.00 М/с «Смешарики. ПИН-код»  
09.15 Здоровье  
10.15 Непутевые заметки  
10.35 Пока все дома  
11.25 Фазенда  
12.15 X/ф «Частный сыск полковника в отставке»  
16.05 X/ф «Реальная сказка»  
18.00 Вечерние Новости  
18.15 X/ф «Обратная сторона полуночи»  
21.00 Воскресное «Время»  
22.00 Прожекторперисхилтон  
22.40 Yesterday live  
23.45 Т/с «Связь»  
00.35 Хоккей. Чемпионат мира. Сборная России - сборная Чехии. Прямой эфир из Швеции  
02.35 X/ф «Донни Браско»

05.00 Доброе утро  
09.00, 12.00, 15.00 Новости  
09.05 Контрольная закупка  
09.40, 13.50 Женский журнал  
09.50 Жить здорово!  
10.55 Модный приговор  
12.15 Добрый день  
13.20 Криминальные хроники  
14.00 Другие новости  
14.20 Понять. Простить  
15.15 Т/с «Обручальное кольцо»  
16.15 Между нами, девочками  
17.00 Среда обитания  
18.00 Вечерние Новости  
18.45 Давай поженемся!  
19.50 Пусть говорят  
21.00 Время  
21.30 Т/с «Моя вторая половинка»  
23.10 Вечерний Ургант  
23.40 Ночные новости  
00.00 Великая война  
01.05 X/ф «Без пощады»  
03.15 X/ф «Суперагент Саймон»

**Суббота, 12 мая**

05.00 Доброе утро  
09.00, 12.00, 15.00 Новости  
09.05 Контрольная закупка  
09.40, 13.50 Женский журнал  
09.50 Жить здорово!  
10.55 Модный приговор  
12.15 Добрый день  
13.20, 05.35 Криминальные хроники  
14.00 Другие новости  
14.20 Понять. Простить  
15.15 Т/с «Обручальное кольцо»  
16.15 Между нами, девочками

09.00 Пост № 1. Неизвестный солдат  
09.50 Т/с «1942»  
14.00 Парад звезд  
15.30, 20.00 Вести  
16.00 Москва. Красная площадь. Военный парад, посвященный 67-й годовщине Победы в Великой Отечественной войне 1941 г. - 1945 г.  
17.00 X/ф «Военная разведка. Первый удар»  
18.55 Светлой памяти павших в борьбе против фашизма. Минута молчания  
19.00, 20.30 X/ф «Три дня лейтенанта Кравцова»  
22.35 X/ф «Жажда»  
01.25 X/ф «Привет с фронта»

**Вторник, 8 мая**

06.05 X/ф «Батальоны просят огня»  
08.55 Т/с «Эшелон»  
12.35, 14.20 Т/с «1942»  
14.00, 20.00 Вести  
15.50 Измайловский парк. Большой юмористический концерт  
17.45 X/ф «Военная разведка. Первый удар»  
20.35 X/ф «Жена генерала»  
00.25 X/ф «Приказано уничтожить. Операция «Китайская шхатулка»

**Среда, 9 мая**

05.15 X/ф «Они сражались за Родину»  
07.50 Бенефис Элины Быстрицкой



**Понедельник, 7 мая**

06.10 X/ф «Батальоны просят огня»  
08.55 Т/с «Эшелон»  
12.30, 14.20 Т/с «1942»  
14.00, 20.00 Вести  
15.40 Кривое зеркало  
17.40 Торжественная церемония вступления в должность Президента Российской Федерации В. В. Путина  
18.30, 20.35 X/ф «Военная разведка. Первый удар»  
21.15 X/ф «Дальше любовь»  
00.55 X/ф «Я дождусь...»

**Вторник, 8 мая**

06.05 X/ф «Батальоны просят огня»  
08.55 Т/с «Эшелон»  
12.35, 14.20 Т/с «1942»  
14.00, 20.00 Вести  
15.50 Измайловский парк. Большой юмористический концерт  
17.45 X/ф «Военная разведка. Первый удар»  
20.35 X/ф «Жена генерала»  
00.25 X/ф «Приказано уничтожить. Операция «Китайская шхатулка»

**Среда, 9 мая**

05.15 X/ф «Они сражались за Родину»  
07.50 Бенефис Элины Быстрицкой

09.00 Пост № 1. Неизвестный солдат  
09.50 Т/с «1942»  
14.00 Парад звезд  
15.30, 20.00 Вести  
16.00 Москва. Красная площадь. Военный парад, посвященный 67-й годовщине Победы в Великой Отечественной войне 1941 г. - 1945 г.  
17.00 X/ф «Военная разведка. Первый удар»  
18.55 Светлой памяти павших в борьбе против фашизма. Минута молчания  
19.00, 20.30 X/ф «Три дня лейтенанта Кравцова»  
22.35 X/ф «Жажда»  
01.25 X/ф «Привет с фронта»

**Четверг, 10 мая**

05.00 Утро России  
09.00 С новым домом!  
09.45 О самом главном!  
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести  
11.30, 14.30, 17.30, 20.30 Вести-Москва  
11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть  
12.00 Т/с «Кулагин и партнеры»  
13.00, 21.00 Т/с «Тайны следствия»  
14.50 Т/с «Ефросинья. Таёжная любовь»  
15.45 Т/с «Кровинушка»  
17.50 Брачное агентство Николая Баскова  
18.50 Прямой эфир

**Пятница, 11 мая**

05.00 Утро России  
09.00 С новым домом!  
09.40 О самом главном!  
11.00, 14.00, 17.00 Вести  
11.30, 14.30, 17.30 Вести-Москва  
11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть  
12.00 Т/с «Кулагин и партнеры»  
13.00, 21.00 Т/с «Тайны следствия»  
14.50 Т/с «Ефросинья. Таёжная любовь»  
15.45 Т/с «Кровинушка»  
17.50 Брачное агентство Николая Баскова  
18.50 Прямой эфир

**Суббота, 12 мая**

05.00 Утро России  
09.00 С новым домом!  
09.40 О самом главном!  
11.00, 14.00, 17.00 Вести  
11.30, 14.30, 17.30 Вести-Москва  
11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть  
12.00 Т/с «Кулагин и партнеры»  
13.00, 21.00 Т/с «Тайны следствия»  
14.50 Т/с «Ефросинья. Таёжная любовь»  
15.45 Т/с «Кровинушка»  
17.50 Брачное агентство Николая Баскова  
18.50 Прямой эфир

20.50 Спокойной ночи, малыши!  
22.55 Т/с «Лектор»  
23.50, 00.20 Профилатика  
00.00 Вести+

**Пятница, 11 мая**

05.00 Утро России  
09.00 Мусульмане  
09.10 С новым домом!  
10.05 О самом главном!  
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести  
11.30, 14.30, 17.30 Вести-Москва  
11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть  
12.00 Т/с «Кулагин и партнеры»  
13.00, 21.00 Т/с «Тайны следствия»  
14.50 Т/с «Ефросинья. Таёжная любовь»  
15.45 Т/с «Кровинушка»  
17.50 Брачное агентство Николая Баскова  
18.50 Прямой эфир  
20.30 Местное время. Вести  
20.50 Спокойной ночи, малыши!  
22.55 Т/с «Лектор»  
23.50, 00.20 Профилатика  
00.00 Вести+

**Суббота, 12 мая**

05.00 Утро России  
09.00 С новым домом!  
09.40 О самом главном!  
11.00, 14.00, 17.00 Вести  
11.30, 14.30, 17.30 Вести-Москва  
11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть  
12.00 Т/с «Кулагин и партнеры»  
13.00, 21.00 Т/с «Тайны следствия»  
14.50 Т/с «Ефросинья. Таёжная любовь»  
15.45 Т/с «Кровинушка»  
17.50 Брачное агентство Николая Баскова  
18.50 Прямой эфир

Вести-Москва  
11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть  
12.00 Субботник  
13.05, 20.45 Т/с «Тайны следствия»  
14.50 Т/с «Ефросинья. Таёжная любовь»  
15.45 Т/с «Кровинушка»  
17.50 Субботник вечер  
20.00 Вести в субботу  
22.40 Вечерний квартал  
00.05 X/ф «Пикап. Съем без правил»  
01.45 X/ф «Артур-2: на мели»

**Воскресенье, 13 мая**

05.20 X/ф «Испытательный срок»  
07.20 Вся Россия  
07.30 Сам себе режиссер  
08.20 Смехопанорама  
08.50 Утренняя почта  
09.30 Сто к одному  
10.20, 14.20 Вести-Москва  
11.00, 14.00 Вести  
11.10, 14.30 X/ф «Черная метка»  
15.15 Шоу «Десять миллионов» с Максимом Галкиным  
16.20 Смеяться разрешается  
17.25 Фактор А  
19.10 Рассмеши комика  
20.00 Вести недели  
21.05 X/ф «Дочь банюста»  
23.05 X/ф «Молчун»  
00.55 X/ф «Есть о чем поговорить»



**7 мая, понедельник**

8:00 «Живые голоса войны»: Солдаты Отчизны  
8:15 «Время знать»  
8:45 «Уоттаа холоругу уйбуттар» I ч.  
9:35 «Арктика оболоро»: I республиканской спортивной ооньнуулар («Өлөөн» ТВ)  
10:20 «Рассказывайте о войне» (ТВ «Кадр»)  
11:00 «День за днем»  
11:35 «Күнчээн»: Айыы обото  
11:50 «Төлөнүллүбүт изэ» Советской Союз Геройа Н.С. Степанов сырдык кэрэниэргэ  
12:35 «Левец великой Победы»  
13:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
14:00 «Атлантида» сериал (Россия)  
14:55 «Тайны века» документальный сериал  
15:40 «Время кино»: Спас под березами  
17:00 «Сиздрээх киһи, дыһууннаах салайааччы» («Панорама» ТВ)  
17:30 «Геван»  
18:00 «Күнчээн»: Айыы обото  
18:15 «Мультики из детства»  
18:35 «Буйун аата ааттаныа» («Хотун Булүү» ТВ)  
19:05 «Задача К 95-летию со дня рождения М.А. Алексеева»  
19:35 «Живые голоса войны»: Эхо войны  
20:00 «Из архива ТВ»: Мы долгое эхо друг друга  
20:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
21:05 «Биһикчээн»  
21:15 «Точка кипения»  
21:45 «Простые истины»  
22:15 «Саха Сирэ-Якутия»

**8 мая, вторник**

8:00 «Эн миҕин билэбин...» Поэтесса Сайа айар кинэһэ  
10:00 «Деловая игра «Министр»  
10:30 «Диалоги. Дойти до самой сути»  
11:00 «Никто не забыт, ничто не забыто»  
11:20 «Уоттаа холоругу уйбуттар». II ч.  
12:10 «Уус кыһата»  
12:25 «Кыайы ырыаньыга» I ч.  
12:40 «Живые голоса войны»: Мгновения ог-

ненной дуги  
13:10 «Кыайы ырыаньыга» II ч.  
13:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
14:00 «Атлантида» сериал (Россия)  
14:55 «Тайны века» документальный сериал  
15:40 «Время кино»: Ключи от неба  
17:00 «Полярная звезда»: Якутия во имя Великой Победы  
17:30 «Живые голоса войны»: Живи и помни  
18:00 «Кыайы ырыаньыга» III-IV ч.  
18:30 «Уоттаах сэрии илдьиттэрэ» («Хотун Булүү» ТВ)  
19:00 «Мой милый, если б не было войны...» концерт  
19:30 «Аал-луук мас»: О времени и о себе...  
20:00 «Подробности»  
20:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
21:05 «Биһикчээн»  
21:15 «Эксекүлээх суругун алгыстаах айана»  
21:45 «Кинозавод»: Три война-три войны  
22:15 «Саха Сирэ-Якутия»

**9 мая, среда**

7:00 «Кыайы вальса» («Хотун Булүү» ТВ)  
7:15 «Эх, путь дорожка фронтовая...» II ч.  
7:30 «Живые голоса войны»: Мера мужества  
8:05 «Эх, путь дорожка фронтовая...» II ч.  
8:20 «Живые голоса войны»: Время выбрало нас  
8:50 «Эх, путь дорожка фронтовая...» III ч.  
9:05 «Живые голоса войны»: Любовь огненных лет  
9:40 «Уоттаа холоругу уйбуттар» III ч.  
10:25 «Великий снайпер земли российской»  
11:00 «Сахалы киһинэ төрүөбүг»: Снайпер саха. Уус-уран киһэ  
12:40 «И память сердца говорит...». Концерт Александра Самсонова  
13:15 «Рассказ о Знамени Победы» документальный фильм  
13:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
14:00 «Аба күрүбэ» («Хаҥалас» ТВ)  
14:15 «Майскы встрече» концерт  
15:05 «Герой Чусовской»  
15:35 «Время кино»: Журавли над Ильменем  
17:30 «Из золотого

фонда ТВ»: Встречи на Ильмене  
18:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
18:20 «Война в судьбе моей» (ТВ «Спектр»)  
18:50 «Күнчээн»  
19:05 «Мультики из детства»: Василий Теркин  
19:15 «Албан аат саллаата» («Хотун Булүү» ТВ)  
19:45 «Автографы Победы»  
20:15 «Бизнес-формула»  
20:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
21:05 «Биһикчээн»  
21:15 «Бар дьоммор...» Саарын кэнсиэртэ  
22:25 «Саха Сирэ-Якутия»

**10 мая, четверг**

7:00 «Новый день-Сага күн»  
9:00 «Уоттаа холоругу уйбуттар». IV ч.  
9:50 «Кыайы ырыаньыга» III-IV ч.  
11:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
11:20 «Күнчээн»: Кэрэ биһигэ  
11:35 «Кинозавод»: Три война-три войны  
12:05 «Уоттаах сэрии илдьиттэрэ» («Хотун Булүү» ТВ)  
12:35 «Точка кипения»  
13:05 «Из архива ТВ»: Живи и помни  
13:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
14:00 «Атлантида» сериал (Россия)  
14:55 «Тайны века» документальный сериал  
15:40 «Время кино»: Среда обитания. Драма  
17:00 «Живые голоса войны»: Ночные охотники  
17:30 «Хотугу сулус»: Улуу Кыайы сиэннэрэбит  
18:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
18:20 «На восходе» (ТВ «Томпо»)   
18:50 «Күнчээн»: Кэрэ биһигэ  
19:00 «Бизнес-формула»  
19:15 «Диалог с властью» прямой эфир  
20:00 «Якутия лицом к миру»  
20:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
21:05 «Биһикчээн»  
21:15 «Технополис»  
21:30 «Я вернусь...» музыкальный спектакль  
22:30 «Саха Сирэ-Якутия» (по 40 ТВК)

**11 мая, пятница**

7:00 «Новый день-Сага күн»  
9:00 «Контакт»  
9:15 «Алкоголь и пресупления»  
9:45 «Мой спорт»  
10:00 «Идэ» («Нам» ТВ)  
10:30 «Якутия лицом к миру»  
11:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
11:20 «Живые голоса войны»: Ночные охотники  
11:50 «Технополис»  
12:05 «На восходе» (ТВ «Томпо»)   
12:35 «Родительский»  
13:05 «Сайар тыялар»  
13:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
14:00 «Атлантида» сериал (Россия)  
14:50 «Тайны века» документальный сериал  
15:35 «Время кино»: Не сошлись характе-

рами  
17:00 «Тарбаахптыын астыаха»  
17:30 «Время знать»  
18:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
18:25 «Истинг илдьит»  
19:10 «Өнгөнү оҕоруу кэннир» («Сунтаар» ТВ)  
19:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн»  
20:05 «Школа абитуриента» прямой эфир  
20:35 «Парламентский вестник»  
21:05 «Байанай»  
21:35 «ТВ-спорт»: Открытый чемпионат г. Якутска по вольной борьбе на призы главы ГО «город Якутск», посвященный ко Дню Республики

**13 мая, воскресенье**

8:00 Утренняя зарядка  
8:20 «Аал-луук мас»  
8:50 «IT-технологии»  
9:05 «Пропеллер»  
9:20 «Веселый будильник»  
9:35 «Туруулаах айан хоодуоттара» («Эдьигээн» ТВ)  
10:05 «Я вернусь...» музыкальный спектакль  
11:00 «Сахалы киһинэ төрүөбүг»: Кырамыт кырдык («Борогон» ТВ)  
12:00 «Саха Данкота» («Хотун Булүү» ТВ)  
12:30 «Живые голоса войны»: Мгновения огненной дуги  
13:00 «Аал-луук мас»: Боотурдар кистэлэннэрэ  
20:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
21:05 «Биһикчээн»  
21:15 «Киэһэлик» аһаҥс эфир  
22:15 «Саха Сирэ-Якутия»

**12 мая, суббота**

7:00 «Новый день-Сага күн»  
9:00 «Контакт»  
9:15 «Алкоголь и пресупления»  
9:45 «Мой спорт»  
10:00 «Идэ» («Нам» ТВ)  
10:30 «Якутия лицом к миру»  
11:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
11:20 «Живые голоса войны»: Ночные охотники  
11:50 «Технополис»  
12:05 «На восходе» (ТВ «Томпо»)   
12:35 «Родительский»  
13:05 «Сайар тыялар»  
13:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
14:00 «Атлантида» сериал (Россия)  
14:50 «Тайны века» документальный сериал  
15:35 «Время кино»: Не сошлись характе-

рами  
17:00 «Тарбаахптыын астыаха»  
17:30 «Время знать»  
18:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
18:25 «Истинг илдьит»  
19:10 «Өнгөнү оҕоруу кэннир» («Сунтаар» ТВ)  
19:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн»  
20:05 «Школа абитуриента» прямой эфир  
20:35 «Парламентский вестник»  
21:05 «Байанай»  
21:35 «ТВ-спорт»: Открытый чемпионат г. Якутска по вольной борьбе на призы главы ГО «город Якутск», посвященный ко Дню Республики

**13 мая, воскресенье**

8:00 Утренняя зарядка  
8:20 «Аал-луук мас»  
8:50 «IT-технологии»  
9:05 «Пропеллер»  
9:20 «Веселый будильник»  
9:35 «Туруулаах айан хоодуоттара» («Эдьигээн» ТВ)  
10:05 «Я вернусь...» музыкальный спектакль  
11:00 «Сахалы киһинэ төрүөбүг»: Кырамыт кырдык («Борогон» ТВ)  
12:00 «Саха Данкота» («Хотун Булүү» ТВ)  
12:30 «Живые голоса войны»: Мгновения огненной дуги  
13:00 «Аал-луук мас»: Боотурдар кистэлэннэрэ  
13:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн»  
14:05 «Атлантида» сериал (Россия)  
15:00 «Время кино»: Дансер. Драма  
16:45 «Уус кыһата»  
17:00 «Полярная звезда» телевизионный конкурс  
17:45 «Масс-медиа и жизнь» Журналист К.Мажейко  
18:15 «Истинг илдьит»  
19:00 «Деловая игра «Министр»  
19:30 «Якутия. День за днем»  
20:05 «Сардаана» К международному Дню семьи  
20:50 «Праздник в нашем доме»  
21:20 «ТВ-спорт»: Открытый чемпионат г. Якутска по вольной борьбе на призы главы ГО «город Якутск», посвященный ко Дню Республики

**12 мая, суббота**

7:00 «Новый день-Сага күн»  
9:00 «Контакт»  
9:15 «Алкоголь и пресупления»  
9:45 «Мой спорт»  
10:00 «Идэ» («Нам» ТВ)  
10:30 «Якутия лицом к миру»  
11:00 «Саха Сирэ-Якутия»  
11:20 «Живые голоса войны»: Ночные охотники  
11:50 «Технополис»  
12:05 «На восходе» (ТВ «Томпо»)   
12:35 «Родительский»  
13:05 «Сайар тыялар»  
13:30 «Саха Сирэ-Якутия»  
14:00 «Атлантида» сериал (Россия)  
14:50 «Тайны века» документальный сериал  
15:35 «Время кино»: Не сошлись характе-



**Понедельник, 7 мая**

11.05, 08.40 Все включено  
12.00 Индустрия

# «САДОВОД» — ЭТО РЕАЛЬНО!

**Ж:** Скажите, как Россельхозбанк может помочь в решении таких насущных проблем.

**КАС:** Начнем с того, что изначально, в 2000 году, банк был создан для поддержки именно агропромышленного комплекса Российской Федерации, и на сегодняшний день является крупнейшим кредитором АПК страны, несмотря на то что в настоящее время Россельхозбанк – это кредитная организация, предлагающая весь спектр основных банковских услуг. И как раз для организаций АПК: сельскохозяйственных потребительских и кредитных кооперативов, крестьянско-фермерских хозяйств и иных организованных форм собственности отрасли АПК-Россельхозбанком разработан кредитный продукт – кредит на цели, связанные с проведением сезонных работ.

Кредит может быть использован на различные цели: приобретение материальных ресурсов, сельскохозяйственного инвентаря, молодняка сельскохозяйственных животных на откорм, производство растениеводческой или животноводческой продукции, приобретение отечественного сырья, авансирование проведения сезонных работ в счет поставок молока и мяса, формирование фонда финансовой взаимопомощи для предоставления займов членам СКПК на приобретение материальных ресурсов, иные затраты на цели, связанные с проведением сезонных работ, в соответствии с перечнем, утвержденным Минсельхозом России.

**Ж:** Какова максимальная сумма, на которую могут рассчитывать предприятия и организации агропромышленного комплекса? А также под какой процент выдается кредит на сезонно-полевые работы?

**КАС:** Сумма кредита определяется индивидуально в зависимости от вида деятельности и сроков кредита. Процентные ставки зависят от срока кредитования.

**Ж:** Насколько мне известно, клиентам Банка при оформлении таких кредитов необходимо предоставлять обеспечение?

**КАС:** Безусловно. В нашем случае в качестве обеспечения достаточно иметь ликвидное движимое и недвижимое имущество, поручительство Гарантийных фондов и др.

Отдельно хотелось бы выделить один важный момент - это

Весна, можно сказать, в самом разгаре. Это сезон, когда многие задумываются над вопросом возделывания земель и способами получения или улучшения будущего урожая... Мы решили задать директору Якутского регионального филиала ОАО «Россельхозбанк» Кирову Александру Семеновичу вопросы, касающиеся того, какие банковские продукты могут стать решением проблем, встречающихся на пути у сельхозпроизводителей и крестьянских хозяйств, а также обычных дачников.

наличие льготного периода погашения основной суммы по определенным видам кредитования что, согласитесь, крайне выгодно.

**Ж:** Хорошо. Теперь, когда мы выяснили, каким образом организации и предприятия агропромышленного комплекса могут оформить кредит на сезонно-полевые работы, давайте обсудим, что могут найти для себя интересное и полезное садоводы-огородники.

**КАС:** Я бы сделал дополнение, не только нынешним, но и будущим садоводам-огородникам. Несмотря на то, что Город Якутск и не является мегаполисом, тем не менее наш темп жизни с каждым годом ускоряется. Мы с утра спешим на работу, вечером торопимся домой, дома нерешенные бытовые вопросы, мы куда-то не успеваем и зачастую не можем позволить себе отдохнуть по-настоящему хотя бы день лишь по той простой причине, что нет своего дачного участка. Ведь согласитесь, дышать свежим воздухом вдали от пыли, пробок и шума, выращивать свой собственный урожай, общаться с детьми, параллельно приобщая их к ведению собственного хозяйства – это ли не отдых, это ли не настоящая жизнь? Россельхозбанк поможет вам приблизить свою мечту. Решение – кредит «Садовод». С помощью «Садовода» любой гражданин РФ от 18 лет может приобрести садовый, огородный и дачный земельный участок и построить на нем жилое строение. Приобрести садовый, дачный участок с жилым домом и, или хозяйственным строением, построить садовое, дачное жилое строение, а также произвести ремонт или реконструкцию жилого строения, расположенного на садовых, дачных участках.

**Ж:** Ничего себе! Тогда задам Вам три самых важных вопроса: какова максимальная сумма, на которую можно рассчитывать, процентная ставка и срок, на который предоставляется данный кредит?

**КАС:** Максимальная сумма определяется индивидуально для каждого заемщика и может достигать до 1500000 рублей. Кредит предоставляется сроком до 5 лет под 16% годовых, при условии, что срок возврата кредита наступает до достижения

заемщиком 65 лет.

Кроме того, указанные выше цели не являются единственными. Тех, у кого уже есть участок и дом, скорее всего, заинтересует другая уникальная возможность, которую предоставляет кредит «Садовод». Оформив кредит «Садовод» с целевым использованием, вы можете приобрести сельскохозяйственную технику и оборудование, садово-огороднический инвентарь, домашних птиц и кроликов, материалы и оборудование для теплиц, семена и посадочные материалы сельскохозяйственных культур, минеральные удобрения и средства защиты растений, строительные материалы для обустройства хозяйства, провести инженерные коммуникации, подключиться к электросетям и газовым сетям. Перечислять можно долго. Проще будет позвонить или подойти к нам в офис и проконсультироваться по всем интересующим вопросам.

**Визитка:**

**Россельхозбанк – основа национальной кредитно-финансовой системы обслуживания агропромышленного комплекса России. В собственности государства находятся 100% акций банка. Кредитный портфель банка по итогам 1 квартала 2012 года составил свыше 970 млрд. рублей. Якутский региональный филиал банка в Республике Саха (Якутия) осуществляет свою деятельность с 2003 года и в настоящее время представляет в 16 улусах республики и в г. Якутск. Кредитный портфель филиала к началу 2012 года превысил 10 млрд. рублей.**

Контакт-центр 8-800-200-0290 (звонок по России бесплатный)

Наш сайт: www.rshb.ru

ОАО «Россельхозбанк» Генеральная лицензия Банка России №3349. Реклама



## Мы предлагаем Вам ВЫГОДНЫЕ ЦЕНЫ!

Докторская	145 руб. / <del>155</del> руб.	Украинская	170 руб. / 180 руб.
Молочная	145 руб. / <del>155</del> руб.	Одесская	180 руб. / <del>190</del> руб.
Русская	145 руб. / <del>155</del> руб.	Таллинская	180 руб. / <del>190</del> руб.
Деревенская	140 руб. / <del>150</del> руб.	Ленская	170 руб. / <del>180</del> руб.
Павловская	140 руб. / <del>150</del> руб.	Сосиски Молочные	145 руб. / <del>155</del> руб.

а также скидки на другую продукцию.

**ФИРМЕННЫЕ МАГАЗИНЫ**  
ул. Кирова, 21, тел.: 42-84-15  
ул. Чернышевского, 66.  
ул. Чернышевского, 96.

**ОТДЕЛ ПО РАБОТЕ С РЕГИОНАЛЬНЫМИ КЛИЕНТАМИ**  
тел.: 8-914-274-17-77  
тел.: 8-914-227-39-39  
тел.: 8-914-271-63-44

**тел./факс:**  
8(4112)42-94-28

## СКИДКА ОПТОВИКАМ 4%

### Внимание! НОВЫЕ ЦЕНЫ!

Докторская	145 руб. / <del>155</del> руб.
Молочная	145 руб. / <del>155</del> руб.
Русская	145 руб. / <del>155</del> руб.
Ленская	170 руб. / 180 руб.
Украинская	170 руб. / 180 руб.
Одесская	180 руб. / <del>190</del> руб.
Таллинская	180 руб. / <del>190</del> руб.

**НАШИ ФИРМЕННЫЕ МАГАЗИНЫ**  
ул. Некрасова, 3/1, тел.: 8-914-227-36-89 ул. Дзержинского 44, тел.: 741-333

## ЫҤЫРЭХ ТЫПТАР

Күндү үөлээннээхтэрбитин: быраас ПЕТРОВА НАДЕЖДА ИВАНОВНАНЫ, учуутал ВИНОКУРОВА МАРИЯ ГРИГОРЬЕВНАНЫ, зоотехник БУРНАШЕВА ДАРИЯ ИОНОВНАНЫ 60 сааскытын, туттааччы ПРОТЮПОВ НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВИЧЫ 65 сааскын туолбут үөрүүлээх күнгүтүнэн истинник эбэрдэлибит!

Овоһоргут, сиэннэргит үөрүүлэрин үллэстэн, күүскөмө буолан, өссө да үһундук, дьоллоохтук-соргулаахтык олоргуутугар баҕарабыт, алыптаах алгысыгытын аныбыт! Дом!

**Хамаҕатта ветеранара**

Күндү дьүөгэбит **ЕВДОКИЯ ТИМОФЕЕВНА!**  
Эйгин олоһун биһир кэрэ-бэлиэ күнүнэн эн-мин дэһэн биһиргэ үлэлээн, доһордоһон, истинник санаан чугасаһар, сэргии көрөн сэнгээрэр дьүөгэлэрин дууһалыын долгуйан, санаалыын сандааран, арыллан, манньыйан туран эбэрдэлибит!

Эн улахан дьиэ кэргэн, уруу-аймах эрэллээх эркинэ, туллубат туттааччы, чугас дьонгун-сэргэбин, овоһоргутун, сиэннэргин биһир сомоһо түмээччи, кинилэр туруктаах олоһорун түстээччи, сырдыкка-кэрэвэ тардааччы киһи буолаһын. Эн санаан, иэйиин иистэнэр иискэр, оһуордаах-мандардаах айымньыгар тиһиллэр, миньигэс аскар кыттыһан остуолга уруллар. Овоһоргутун үөрэхтээн, аал уоттарын отуннартаан, онуларын булартаан, билгин сиэннэргин муударай өйгүнэн, эбээли ылыннарпылаах сүбэбинэн, дьоһуннаах санааһынан салайан кинилэр кэскиллэрин түстэһэбин. Бу сандал сааска Эн олоһун эмиз сырдык санаанан сыдыаһыдын, эрэл эчки санаа эңгэрдэстин, чиргэл турук сатылаатын, ил-эйэ, нус-хас олох тосхойдун! Кэрэ кэскил этибит кэс тыл кэрэһитэ, анал алгыс тылларбыт аанһыал аргыс буоллуннар.

**Дьүөгэлэрин О.Е. Иванова, А.А. Пестрякова, С.Н. Кутукова**

Күндү кэргэммин, аҕабытын, Республика Автономной транспортной бочуоттаах үлэһитин **ВАСИЛЬЕВ ИВАН ДМИТРИЕВИЧЫ** 55 сааскын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүөйгүнэн истинник эбэрдэлибит!

М. Аммосов аатынан совхозка таһаҕас таһытыгар үрдүк көрдөрүүнү ситиһэн, «Чемпион суоппар» аатын оройуонга түөртэ, республикаҕа иккитэ ситиспитин. Сыралаах үлэн сыаналанан Саха АССР Верховнай Советын депутатынан, Президиум чилиэнинэн талыллан дьон үрдүк итэһэлин үтүө суобастаахтык толорбутун. Биһиги туспутугар кыһамһыын, аһсаабат көмөн иһин махтанан туран, баҕа санаа бастыһын, чэгиэн доруобуйаны, үһун дьоллоох олоһу баҕарабыт. Күндү киһибит, чугас дьонун ытыктабылларынан арчыланан этэнгэ сырыт дьон алгыбыт.

**Кэргэнин, овоһорун, аймах-билэ дьоннорун**

## ОКНА ДВЕРИ

- Доставка и установка пластиковых окон стандартных размеров и на заказ, жалюзи вертикальные, быстрые сроки изготовления
- Межкомнатные и входные двери
- Доставка любых строительных материалов на заказ

**8-924-469-22-28**  
с.Намцы, ул.Ст.Платонова, 11

# ТЕПЕРЬ ВСЕ МОЖНО РАССЧИТАТЬ ЗАРАНЕЕ

## КРЕДИТЫ НА ЛЮБЫЕ ЦЕЛИ

Когда вы чувствуете, что проще взять кредит, чем копить на покупку, обращайтесь в Росбанк. Фиксированная процентная ставка без скрытых комиссий позволяет заранее установить размер выплат по кредиту и четко спланировать расходы. Никаких неожиданностей!



САО АКБ «РОСБАНК». Группе компаний «Сбербанк России»

ВМЕСТЕ МЫ СИЛЬНЕЕ



8-800-200-66-33  
(звонок по России бесплатный)  
www.rosbank.ru

ГБОУ РС(Я) «Профессиональный лицей № 2» Намский улус, п. Графский Берег (лицензия серии СЯ № 000932 от 26 июля 2011 г.), объявляет набор на 2012-2013 уч.г. по следующим специальностям:

**На базе основного общего образования (после 9-го кл.):** «Оператор электронного набора и верстки» (25 мест) — 2 года 5 мес.; «Повар-кондитер» (25 мест) — 2 года 5 мес.; «Продавец, контролер-кассир» (25 мест) — 2 года 5 мес.; «Мастер общестроительных работ» (25 мест) — 2 года 5 мес.

**На базе общего среднего (полного) образования (после 11-го кл.):** — «Сварщик (электросварщик)» (25 мест) — 10 мес.; «Автомеханик» (слесарь по ремонту автомобилей, водитель автомобиля, оператор заправочной станции) (25 мест) — 10 мес.; «Мастер столярно-плотничных и паркетных работ» (столяр строительный, плотник, паркетчик) (25 мест) — 10 мес.

**Краткосрочные курсы:** Водитель транспортных средств «В»; Водитель транспортных средств «С»; Водитель транспортных средств «Д»; Водитель транспортных средств «Е»; Электросварщик ручной сварки 2 разряда; Повар 2 разряда; Кондитер 2 разряда; Тракторист категории «В, С, D, E, F»; Электрик; Мото-лодка.

Конт. тел. (41162) 23-0-92, 23-0-41

Наш лицей может стать хорошей стартовой площадкой для учебы и карьеры. Приходите к нам учиться!

Продается квартира в с. Намцы. Услуги грузовой иномарки по селу, по городу.  
Тел. 89243678495 Тел. 89841160270, 89243661967

## БИЛЛЭРИИЛЭР

Ааҕааччыларбыт  
болжомтологурар!

Бырааһынньык күннэринэн сибээстээн хаһыат аныгыскы нүөмэрэ ыам ыйын 12 күнүгэр тахсыаҕа.

Редакция

Распоряжение от 24.04.2012  
№ 821-р

### О СОЗДАНИИ УЛУСНОЙ КОМИССИИ ПО ПОДГОТОВКЕ И ПРОВЕДЕНИЮ МЕРОПРИЯТИЙ, ПОСВЯЩЕННЫХ 100-ЛЕТИЮ ПИСЬМА А.Е. КУЛАКОВСКОГО «ЯКУТСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ»

В целях организованного проведения с 23 апреля по 25 сентября 2012 г., мероприятий посвященных 100-летию письма А.Е. Кулаковского «Якутской интеллигенции», в рамках республиканской эстафеты «Путь письма Эксеколяха» («Өксөкүлээх суругун алгыстаах айана»), для внесения республиканского Списка славных дел, посвященных 100-летию письма А.Е. Кулаковского (Өксөкүлээх суругунан духобунай сайдыыга килбиэннээх үлэ испиһинэгэ) распоряжаюсь:

1. Образовать улусную комиссию по подготовке и проведению мероприятий, посвященных 100-летию письма А.Е. Кулаковского «Якутской интеллигенции» в следующем составе: Попов И.Р., заместитель главы улуса по социальным вопросам МО «Намский улус», председатель; Соловьев Н.А., начальник управления культуры и духовного развития, заместитель председателя.

Члены: Христофоров А.Х., председатель улусного собрания депутатов МО «Намский улус»; Винокурова Л.Д., начальник отдела экономики; Дьяконова В.Н., начальник МКУ «Управление образования Намского улуса»; Иванов П.Г., начальник управления спорта и молодежной политики; Федоров И.И., начальник МКУ «Управление сельского хозяйства»; Дьяконов Н.В., начальник Намской инспекции охраны природы; Софронова М.Р., директор МБУ «Намская межпоселенческая централизованная библиотечная система»; Баишев Н.Н., председатель улусного совета ветеранов; Касьянов В.Г., редактор-директор газеты «Энсиэли»; Шишкин Г.П., директор Намского филиала НВК «Саха»; Бугаев Б.Б., директор Фонда поддержки предпринимательства.

2. Улусной комиссии (предс. Попов И.Р.) составить план мероприятий и утвердить положение улусного конкурса проектов, посвященного 100-летию письма А.Е. Кулаковского.

3. Управлению культуры (Соловьев Н.А.) составить график «Өксөкүлээх суругун алгыстаах айана» по наследам Намского улуса.

4. Главам поселений обеспечить участие населения для встречи письма в наслегах и организовать мероприятия в рамках республиканской эстафеты «Путь письма Эксеколяха» («Өксөкүлээх суругун алгыстаах айана»).

5. Контроль за исполнением данного распоряжения возложить на заместителя главы улуса по социальным вопросам Попова И.Р.

Глава улуса А. ИЛЬИН

В МКУ «Управление образования МО «Намский улус» РС(Я) требуются на работу педагог-психолог и ведущий экономист (временно). Требования: высшее образование по специальности.

Обр. по тел. 41-3-94 (отдел кадров), 41-0-71 (приемная, факс)

«Эт-Ас» ХЭТ от атыылаһар. Сыната — дуоҕабынан. Бэйэбит тийэйэбит.

Тел. 23-4-36 (үлэ кэмигэр)

## ИДЬУО ИҺИТИННЭРЭР

### ОҔО ДЬИЭТИТТЭН БАРБЫТ

Ааспыт нэдиэлэҕэ 5 киһи кырбаммыт, 4 уруу тахсыбыт. Муус устар 28 к. Хамаҕатта олохтооҕо гр. К. биллэрбитинэн муус устар 27 к. сааһын ситэ илик К., 2001 с. төрүүх оҕо дьиэтиттэн тахсан барбыт уонна ханна баара биллибэт. Иккис күнүгэр оҕо бэйэтэ кэлбит. Муус устар 26 к. Нам с. Ржевский уул.

5 №-дээх дьиэтигэр квартира умайбыт. Гр. П., 1932 с. төр., буруоттан тумнастан өлбүт. ГАИ 632 транспорту бэрэбиэркэлээбит, 57 боротокуол толорбут, 4 итирик суоппар тугулулубут, стоянкага 5 массына туруоруллубут, 2 материальная суол быһылаана тахсыбыт.

### Распоряжение от 25.04.2012 г. № 61 ОБ УСТАНОВЛЕНИИ РАЗМЕРА ПЛАТЫ ГРАЖДАН ЗА ЖИЛОЕ ПОМЕЩЕНИЕ И ВЫВОЗ ТБО на 2012 г. по МО «ХАТЫН-АРЫНСКИЙ НАСЛЕГ»

На основании Федерального Закона от 27.07.2010 г. № 237-ФЗ «О внесении изменений в Жилищный кодекс Российской Федерации» и Постановления Правительства РС(Я) от 10.05.2007 г. № 199 «О полномочиях по регулированию цен и тарифов в РС(Я) для нанимателей жилых помещений по договорам социального найма, договорам найма жилых помещений, которые не приняли решение о выборе способа управления многоквартирным домом, или если принятое решение о выборе способа управления этим домом не было реализовано по МО «Хатын-Арынский наслег», распоряжаюсь:

1. Установить размер платы граждан за жилое помещение на 2012 год согласно приложению № 1.
2. Бухгалтерии МО «Хатын-Арынский наслег» (главный бухгалтер Маркова Е.В.) руководствоваться данным распоряжением.
3. Настоящее распоряжение опубликовать в средствах массовой информации.
4. Контроль за выполнением данного распоряжения возложить на главного специалиста по финансам и экономике МО «Хатын-Арынский наслег» Егорову М.В.

Глава МО «Хатын-Арынский наслег» Ю.И. СЛЕПЦОВ

Приложение №1  
к Распоряжению Главы №61  
от 20.04.2012 г.

#### Размер платы граждан за жилищные услуги с 01.01.2012 г по 30.06.2012 г

№	Наименование услуг	Едизм.	Тариф без НДС (руб)
1	Техническое обслуживание системы отопления	м.кв.	1.51
2	Техническое обслуживание системы отопления и электрооборудования	м.кв.	2.27
3	Техническое обслуживание системы отопления, электрооборудования, водоснабжения и водоотведения	м.кв.	4.46
4	Содержание дворовой территории благоустроенного жилого фонда	м.кв.	2.33
5	Содержание дворовой территории неблагоустроенного жилого фонда	м.кв.	3.25
6	Вывоз ТБО, МБО, сухого мусора благоустроенного жилого фонда	м.куб.	1.37
7	Вывоз ТБО, МБО, сухого мусора неблагоустроенного жилого фонда	м.куб.	2.24

#### Размер платы граждан за жилищные услуги с 01.07.2012 г по 31.12.2012 г

№	Наименование услуг	Едизм.	Тариф без НДС (руб)
1	Техническое обслуживание системы отопления	м.кв.	1.62
2	Техническое обслуживание системы отопления и электрооборудования	м.кв.	2.43
3	Техническое обслуживание системы отопления, электрооборудования, водоснабжения и водоотведения	м.кв.	4.77
4	Содержание дворовой территории благоустроенного жилого фонда	м.кв.	2.52
5	Содержание дворовой территории неблагоустроенного жилого фонда	м.кв.	3.51
6	Вывоз ТБО, МБО, сухого мусора благоустроенного жилого фонда	м.куб.	1.48
7	Вывоз ТБО, МБО, сухого мусора неблагоустроенного жилого фонда	м.куб.	2.42

Глава МО «Хатын-Арынский наслег» Ю.И. Слепцов

Күндүтүк саныр тапталлаах ийэбит, эбээбит, хос эбээбит <b>ТРАПЕЗНИКОВА</b> Александра Иннокентьевна ыарахан ыарыттан б.дь. ыам ыйын 2 күнүгэр 74 сааһыгар күн сириттэн барбытын бары билэр дьоммутугар, аймахтарбыгар дирингик курутууан туран иһитиннэрэбит. <b>Уола, кыһа, кийитэ, күтүгэ, сиэннэрэ, хос сиэнэ</b>	Тапталлаах күндү эдьийбит <b>ТРАПЕЗНИКОВА</b> Александра Иннокентьевна уһун, ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн диринг кутурбаммытын тизрэдэбит. <b>Бииргэ төрөөбүт балтыра Людмила, Светлана, Елизавета</b>	«Хатырык нэһилиэгэ» муниципальный тэрилти дьаһалтата, депутаттара нэһилиэк олохтообо, педагогической үлэ ветерана, «Аммосовской ааһылары» төрүттээбит, «Дети Саха-Азия» фонд стипендиата <b>ЕРШОВ</b> Василий Ильич
Өр сылларга хардарыта үчүгэйдик сыһынанан олобут ыалым, улаханник ытыктыр, убаастыыр аҕа табыарыым <b>ПАРИКОВ</b> Петр Данилович олохтон туораабытынан балтыларыгар Варвара Егоровна, Александра Егоровна Бугаеваларга уонна кинилэр дьиз кэргэннэригэр диринг кутурбаммын тизрэдэбин. <b>Ыала Евдокия Рыкунова</b>	Истингик саныыр, ытыктыр күтүөппүт <b>ЕРШОВ</b> Василий Ильич уһундук, ыарахан ыалдан өлбүтүнэн кэргэннигэр Айтилина Алексеевнага, оболоругар Айтилина Алексеевнага, кинилэр дьиз кэргэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонноругар диринг кутурбаммытын тизрэдэбит, аһыгытын тэнгэ үлэстээбит. <b>Аппааниттан Гаврильев Н.С., Гаврильевтар, Эверстовтар, Павловтар, Аммосовтар, Лукиннар, Потоповтар</b>	Хатырык нэһилиэгин олохтообо, педагогической үлэ ветерана, «Дети Саха-Азия» фонд стипендиата <b>ЕРШОВ</b> Василий Ильич ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан кэргэннигэр Ершова Айтилина Алексеевнага, оболоругар, сиэннэригэр, бары чугас дьонугар диринг кутурбаммытын тизрэдэбит. <b>М.К. Аммосов аатынан Хатырык орто оскуолата</b>
Күндү дүөгэбитигэр, оро сааспыт доборугар, аймахпытыгар Айтилина Алексеевнага тапталлаах кэргэнэ, оболоругар Айтилина, Аленаҕа, Ильяҕа аҕалара <b>ЕРШОВ</b> Василий Ильич ыарахан ыарыттан олохтон барбытынан диринг кутурбаммытын тизрэдэбит. Хомолтобутун тэнгэ үлэстээбит. <b>Дьүөгэлэрин Александра, Людмила, Ольга, Парасковья</b>	Биир дойдулаахпар, Сунтаар Дьаарханыттан төрүттээх Хамаҕатта дьаһалтатын специалиһыгар Антонина Афанасьевна Игнатьева кини кэргэнэ, оболоругар аҕалара, сиэннэригэр эһэлэрэ <b>ИГНАТЬЕВ</b> Николай Михайлович ыарахан ыарыттан солуччу күн сириттэн барбытынан диринг кутурбаммын тизрэдэбин. <b>Иркутскайга биир кэмгэ үөрэммит уонна биир дойдулаахпыт С. Кутукова</b>	Нам педагогической колледжын коллектива колледж преподавателлэригэр Тавакалова Лариса Ефимовнага, кини дьиз кэргэннэригэр тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ <b>ГОТОВЦЕВ</b> Ефим Петрович ыарахан ыарыттан өлөн олохтон туораабытынан диринг кутурбаммын тизрэдэбит.

### Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционной-издательской ситим — 41332

Төрүтүн таһаараччылар: СР Правительствота, «Нам улуунун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационной технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральной сулуусна СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — ПИ №ТУ14-0216.

Сурукка ааккытын-суолугутун, үлэбитин, дьизит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияга кирибит суруктар төннөрүллүбэттэр. Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биир буолбат.

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.  
678380, Саха Республиката, Нам улууна, Нам сэл., Заложной уул. 4.  
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

«Энсиэли» хаһыат  
РИС талылына, таңылына  
уонна бэчээттир сыаҕар бэчээттэнэ.  
Аадырыһа: Нам сэл. Заложная уул. №4  
Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. Лиис  
Көтүл сыанана атыһыанар  
Индекс — 54889. Тираһа — 2257  
Бэчээкэ илии баттаньытын графига —  
12:00 ч. 04.05.2012 с.  
Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 04.05.2012 с.